

Mediální výchova v předškolním vzdělávání

Bakalářská práce

Studijní program:

B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor:

Učitelství pro mateřské školy

Autor práce:

Valerie Fantová, DiS.

Vedoucí práce:

PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Zadání bakalářské práce

Mediální výchova v předškolním vzdělávání

Jméno a příjmení: **Valerie Fantová, DiS.**
Osobní číslo: P19000369
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy
Zadávající katedra: Katedra pedagogiky a psychologie
Akademický rok: **2020/2021**

Zásady pro vypracování:

Cíl:

Cílem práce je vytvořit plán obsahu a forem mediální výchovy pro vybranou konkrétní MŠ.

Požadavky:

studium odborné literatury
vytvoření návrhu
analýza ŠVP konkrétní MŠ
rozbor dosavadní podoby mediální výchovy v MŠ

Metody:

tvorba metodiky

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

BROOKS, M. & Lasser, J., 2018. *Tech generation: raising balanced kids in a hyper-connected world*. New York: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-066529-6.
KOCOURKOVÁ, V., 2019. *PODPORA MEDIÁLNÍ GRAOTNOSTI DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU: Metodický materiál pro pedagogy mateřských škol* [online]. První vydání. Opava: Slezská univerzita v Opavě. ISBN 978-80-7510-396-3.
NIKLESOVÁ, E., 2007. *Teorie a východiska současné mediální výchovy*. V Českých Budějovicích: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7040-995-4.
VALENTA, P, BROM, Z., KELLEROVÁ I., 2016 *Mediální činnosti v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Raabe. ISBN 978-80-7496-222-6.

Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání práce: 30. dubna 2021
Předpokládaný termín odevzdání: 28. dubna 2022

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 6. dubna 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

26. dubna 2022

Valerie Fantová, DiS.

Poděkování

Ráda bych poděkovala PaedDr. Jitce Jursové, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce. Mé poděkování též patří paní ředitelce za spolupráci a ochotu poskytnutí školního vzdělávacího programu k této práci. V neposlední řadě patří mé poděkování celé mé rodině, která mě neustále podporuje při celé délce mého studia a psaní této práce.

ANOTACE

Bakalářská práce bude zaměřena na mediální výchovu v předškolním vzdělávání. Cílem je vytvořit plán obsahu a forem mediální výchovy pro vybranou MŠ. V teoretické části budou obsaženy kapitoly týkající se mediální výchovy, jak média ovlivňují děti předškolního věku, a jak je mediální výchova ukotvena v rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. V praktické části bude popsána analýza ŠVP vybrané mateřské školy a dosavadní podoba mediální výchovy. Na základě analýzy ŠVP bude vytvořen plán obsahu a forem mediální výchovy pro vybranou MŠ.

KLÍČOVÁ SLOVA

média, mediální výchova, předškolní věk, školní vzdělávací program, plán obsahu a forem mediální výchovy

ANNOTATION

The bachelor thesis will be focused on media education in pre-school education. The aim is to create a plan of content and forms of media education for the selected kindergarten. The theoretical part will include chapters on media education, how media affect pre-school children, and how media education is anchored in the framework educational programme for pre-primary education. The practical part will describe the analysis of the ŠVP of the selected nursery school and the current form of media education. Based on the ŠVP analysis, a plan of content and forms of media education will be created for the selected kindergarten.

KEY WORDS

media, media education, pre-school age, school educational program, plan of content and forms of media education

Obsah

ÚVOD	11
TEORETICKÁ ČÁST	12
1. MEDIÁLNÍ VÝCHOVA V ČESKÉM KURIKULU	12
1.1. Mediální výchova	12
1.2. Mediální gramotnost	13
1.3. Vývoj mediální výchovy	14
1.4. Mediální výchova v Rámcovém vzdělávacím programu	15
1.4.1. RVP ZV a GV	16
1.4.2. RVP SOV	16
2. POTŘEBA MEDIÁLNÍ VÝCHOVY V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	18
2.1. Rané dětství	18
2.2. Předškolní věk	19
2.2.1. Odpovědná mediální výchova v předškolním věku	19
2.3. Mobilní telefony, televize, počítač a internet, reklama	20
2.3.1. Mobilní telefony	20
2.3.2. Televize	21
2.3.3. Počítač a internet	22
2.3.4. Reklama	23
2.4. Čtení	25
2.5. Rodiče a média	25
2.6. Minulost vs. Současnost	26
2.7. Výhody a nevýhody	27
3. MEDIÁLNÍ VÝCHOVA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	28
3.1. RVP PV	28
3.1.1. Dítě a jeho tělo	28
3.1.2. Dítě a jeho psychika	28
3.1.3. Dítě a společnost	30
3.1.4. Dítě a svět	30
3.2. Co by mělo být součástí	31
PRAKTICKÁ ČÁST	33
4. CÍLE	33
5. PLÁN OBSAHU A FOREM MEDIÁLNÍ VÝCHOVY	34
5.1. Analýza ŠVP	34

5.1.1. Klíčové kompetence	34
5.1.2. Vzdělávací obsah	36
5.2. Tvorba plánu	37
5.3. Popis plánu obsahu a forem mediální výchovy.....	37
5.4. Plán metod a forem mediální výchovy.....	39
ZÁVĚR	65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	67
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	69
SEZNAM PŘÍLOH.....	70
PŘÍLOHY	71

Seznam zkratek

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

dopr. - dopravní

DVD – digitální datový nosič

emoc. – emocionálního

GPS – globální polohový systém

MŠ – mateřská škola

např. – například

RVP GV – Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

RVP SOV – Rámcový vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

s. – strana

SOŠ – střední odborné školy

SOU – střední odborná učiliště

ŠVP – školní vzdělávací program

tzv. – takzvaný

uč. – učitel/učitelka

ÚVOD

Mediální výchova v předškolním vzdělávání je v dnešní době podceňovaným tématem. Mnoho mateřských škol do svého vzdělávání toto téma nezařazuje. V současné době mají děti přístup hned k několika médiím. Děti však s médii oproti dospělým neumějí manipulovat. Dospělý člověk rozezná lživou a pravdivou informaci. Zároveň reklamy dospělého člověka neovlivní tolik jako malé dítě. V dnešní době má dítě již přístup na internet, který však není často kontrolován rodičem. Dítě se tak může dostat na nejruznější stránky s nevhodným obsahem. Pro rodiče je těžké kontrolovat na jaké stránky děti chodí a zamezit jim v tom. Dítěti předají telefon nebo tablet, aby si prostě hráli. Nezajímá je, jaké následky může mít nevhodný obsah na vývoj dítěte. Děti předškolního věku přebírají vzorce chování, hodnoty, normy a komunikace od lidí, ale i z internetu a televize. Tím, že se dostávají k nevhodnému obsahu, se kterým neumějí zacházet a který neumí pochopit, může docházet k problémovému vývoji. Mediální výchova má děti informovat a seznámit se zásadami a s riziky používání médií. Zároveň u dětí budeme zvyšovat jejich mediální kompetence a gramotnost. Mediální výchova neučí děti, jak používat mobilní telefon nebo na něm trávit více času, ale seznámí ho, jak s médii pracovat, jaká jsou rizika a především co je věrohodné a co není.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zabývá vysvětlením mediální výchovy, jak ovlivňují média děti předškolního věku, a jak je mediální výchova ukotvena v rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Praktická část je zaměřena na analýzu mediální výchovy v konkrétní vybrané MŠ a zjištění dosavadní podoby mediální výchovy. Cílem této práce bude vytvořit plán obsahu a forem pro konkrétní vybranou MŠ.

Vytvořený plán může posloužit mateřským školám k zapojení mediální výchovy do jejich vlastního programu školy. Plán by neměl narušovat ostatní témata, pouze je rozšířit o další v současné době důležité téma.

TEORETICKÁ ČÁST

1. MEDIÁLNÍ VÝCHOVA V ČESKÉM KURIKULU

1.1. Mediální výchova

Náš každodenní život je přehlčen podněty z masových médií. Součástí našeho života se staly noviny, časopisy, televize, rádio, hudba, filmy a mnoho dalších. Média jsou mocnou součástí našich životů, avšak sami si neuvědomujeme jejich vliv. Média nám nabízejí zábavu, ale my zapomínáme na to, že to není skutečný svět. (Mičienka & Jiráček 2006, s. 11)

Mediální výchova je předmět, který nemá pevně vymezené mateřské obory. Nachází se na pomezí pedagogiky, filmové vědy, mediálních studií, sociologie, estetiky, psychologie nebo v jiných humanitních vědách. Můžeme ji chápat jako výchovu k obeznámení se s masovými médii a následně k jejich kritickému hodnocení. (Průcha, Walterová, Mareš in Sochorová, 2016, s. 26)

Smyslem a cílem mediální výchovy je rozvinutí mediální gramotnosti, tedy schopnosti analyzovat, vyhledávat, předávat a hodnotit informace sdělované v médiích. Dalším cílem této výchovy je schopnost umět rozeznat v textu prvky označující určitý postoj. Dále je kladen důraz na schopnost umět rozeznat informativní dělení od reklamního. Posledním cílem je především schopnost se orientovat v sděleních médií. (Niklesová & Bína 2010, s. 9)

Zdeněk Sloboda vymezuje mediální výchovu jako „užší termín, kde jde o záměrné (intencionální, a tedy formální) socializační (= výchovné a vzdělávací působení) ..., které vychází z určitých (případně i latentních) pedagogických představ a potřeb, to znamená, že za výchovnými aktivitami je jakýsi (třeba i neuvědomovaný) „pedagogický plán“.

Za mediální výchovu nemůžeme považovat disciplínu o tom, jak využívat efektivním způsobem média ve vzdělání. Mediální výchova není synonymem pro technologii vzdělávání. Za mediální výchovu nemůžeme považovat disciplínu o tom, jak zacházet s médii, umět je obsluhovat a co nejlépe s nimi pracovat. (Niklesová & Bína 2010, s. 10)

„Mediální výchova by se proto měla řídit stupněm vývoje dětí a mladistvých.“
(Anon 2020, s. 13)

V rámcovém vzdělávacím programu je mediální výchova definována tímto způsobem: „*Mediální výchova má vybavit žáka základní úrovni mediální gramotnosti. Ta zahrnuje jednak osvojení si některých základních poznatků o fungování a společenské roli současných médií (o jejich historii, struktuře fungování), jednak získání dovedností podporujících poučené, aktivní a nezávislé zapojení jednotlivce do mediální komunikace. Především se jedná o schopnost analyzovat nabízená sdělení, posoudit jejich věrohodnost a vyhodnotit jejich komunikační záměr, popřípadě je asociovat s jinými sděleními; dále pak orientaci v mediovaných obsazích a schopnost volby odpovídajícího média jako prostředku pro naplnění nejrůznějších potřeb – od získávání informací přes vzdělávání až po naplnění volného času.*“ (Svět médií: Mediální výchova)

1.2. Mediální gramotnost

Současnou gramotnost nemůžeme chápat jako její původní smysl, tedy schopnost psát a číst. V dnešní době se dostáváme k novému pojmu tzv. moderní gramotnosti. Náplní moderní gramotnosti je orientace v různorodých mluvených i psaných promluvách. S tím souvisí i dovednost pohotově rozlišit informace podstatné, věcné od tzv. informačního balastu. Další náplní této moderní gramotnosti je rozeznání skrytých manipulačních technik, významů, neúplných či nepřesných formulací nebo tvrzení. Následně se jedná o schopnost rozlišení textu ověřeného, daného od nepodloženého nebo subjektivního. S tím souvisí i schopnost jasné formulace myšlenek. V moderní gramotnosti se tedy jedná o znalosti, schopnosti a dovednosti, které jsou nazývané nástavbové, sekundární nebo nadstavbové. Nejedná se však o nedůležitost nebo druhořadost těchto schopností. (Niklesová & Bína 2010, s. 24)

Pokud bychom se měli podívat na cíl mediální výchovy, tak se jedná o vytvoření mediální kompetence neboli mediální gramotnosti. (Stašová et al. 2015, s. 163)

Mičienka a Jiráček (2006, s. 12) popisují mediální gramotnost jako „*soubor poznatků a dovedností potřebných pro orientaci v málo přehledné a neprůhledně strukturované nabídce mediálních produktů, které vytvářejí prostředí, v němž se současný člověk pohybuje.*“ Mediální gramotnost tedy můžeme vymezit jako poznatky o fungování médií a o společenské roli médií a znalost hlavních mediálních produktů.

Mediální gramotnost je tedy soubor nějakých kompetencí. Tyto kompetence pak člověku dávají možnost člověku fungovat nezávisle na společnosti. V našem případě se

jedná o nezávislé fungování na médiích. Člověk, který je mediálně gramotný by měl rozumět tomu, jak média fungují a měl by znát i důvod, proč fungují. Média by neměl přeceňovat ani podceňovat. Zároveň by měl mít zdravý odstup od toho co mu média předkládají. (Valenta et al. 2016, s. 11)

Na mediální gramotnost dítěte můžeme nahlížet jako na složku funkční gramotnosti. Mediální gramotnost je schopnost pracovat se základními znalostmi a uplatnění těchto znalostí při denním kontaktu s médii. Paní Vladimíra Kocourková (2019, s. 5) ve své metodice uvádí, že dle „*směrnice evropského parlamentu a rady 2010/13/EU, o audiovizuálních mediálních službách, uvádí, že se mediální gramotnost „týká dovedností, znalostí a porozumění, které spotřebitelům umožňují efektivní a bezpečné využívání médií.“*

Osvojit si mediální gramotnost spontánně je prakticky vyloučené. Mediální problematika se tak stala součástí všeobecného vzdělávání, a to především kurikul. Pro dosažení dané kompetence má úlohu mediální výchova. (Mičienka & Jiráček 2006, s. 13)

1.3. Vývoj mediální výchovy

První zmínky o mediální výchově můžeme nalézt u Jana Amose Komenského. Jako první uvažoval o využití novin ve škole. Noviny považoval za důležité, jelikož přinášely zdroje poučení. Požadoval, aby na školách bylo zavedeno čtení novin jako součást výuky. Komenskému však nešlo o mediální gramotnost jakou známe dnes, ale o využití novin jako zdroj aktuálních informací. Jako první se pokusil napsat o vlivu médií na člověka. Odkazuje na to ve svém díle Labyrint světa, kde přirovnal novináře k pištcům.

V minulosti byl kladen především důraz na noviny. Noviny byly dlouho zdrojem úvah o tom, že jejich obsah by měl být tématem výuky. Důraz na noviny byl kladen z toho důvodu, jelikož byly zdrojem poznání světa, a především politického dění. Především v Německu v 20. letech 20. století nastoupily požadavky, aby obsah médií nebyl pouze vyučován, ale zařazen do všeobecného vzdělávání jako poučení o mediální produkci.

Rozvoj mediální výchovy jak ji známe dnes nastal až po druhé světové válce. V poválečném Německu byla mediální výchova součástí programu denacifikace. Součástí výuky mateřského jazyka se stalo čtení novin a rozbory zpráv. V německé společnosti měla mediální výchova velký význam, což dokládá jejich tradice mediální

pedagogiky Medienpädagogik jako samostatného oboru. Zaměřovali se na nejen na rozvoj metod mediální výchovy, ale i na výzkum vlivu médií na děti a mládež.

V 60. letech 20. století v USA prokázaly výzkumy, že mladí dospělí mají problémy s rozeznáním televizního zpravodajství od reklamního sdělení. To vedlo k nátlaku rodičů na školu, aby upravily obsah výuky, který by se zaměřoval na tento problém. V Evropských zemích se mediální výchova rozvíjela pomaleji, a to především ve Velké Británii a skandinávských zemích.

V roce 1989 nastaly politické změny, které vedly ke změně v oblasti technologické a došlo k posílení digitalizace médií. Došlo k nárůstu obav z rychle nastupující mediální produkce. V médiích docházelo k výskytu násilných obsahů. Následně došlo k rozvoji interaktivních médií (počítačových her, počítačů atd.), kde docházelo k degeneraci mezilidských vztahů. Vzrostl tak požadavek na mediální výchovu ve vzdělávání ve většině zemí. V současnosti je mediální výchova součástí všeobecného vzdělávání v zemích Afriky a Asie, Evropy i obou Amerik.

1.4. Mediální výchova v Rámcovém vzdělávacím programu

V českém vzdělávacím prostředí bylo již před školskou reformou požadováno zavedení předmětu, který by informoval o nástrahách médií. Během 90. let se začaly objevovat první učební texty, které se věnovaly problematice kritického přístupu k médiím. Při zavedení Rámcového vzdělávacího programu a školního vzdělávacího programu se tato problematika stala oblastní povinnou složkou vzdělávání. Mediální výchova je tedy jedním z průřezových témat Rámcového vzdělávacího programu. (Niklesová & Bína 2010, s. 54)

Dle RVP by měl být kladen důraz v mediální výchově na:

- vnímání mediálních sdělení a kritické čtení
- vysvětlení vztahu mediální reality a sdělení
- stavbu mediálních zpráv
- chápání autora mediálních sdělení
- vliv a fungování médií ve společnosti (Niklesová 2007, s. 21)

1.4.1. RVP ZV a GV

Mediální výchova jako samostatné průřezové téma je zařazena do Rámcového vzdělávacího programu od roku 2000. Od školního roku 2006/2007 je součástí realizované kurikulární reformy. Mediální výchova se realizuje jako součást jiných předmětů (dějepis, mateřský jazyk, výchova k občanství apod.), nebo jako samostatný předmět, popřípadě je možná kombinace obou přístupů.

V RVP ZV a GV je osvojení poznatků o médiích a jejich fungování ve společnosti možno vyučovat dle následujících dvou postupů: 1. kritickou interpretací, 2. vlastní mediální produkcí. Kritickou interpretací se rozumí receptivní činnosti jako je: sledování fungování médií, sledování vlivu médií, kritické čtení, poslouchání a pozorování mediálních sdělení apod. Vlastní mediální produkcí se rozumí produktivní činnosti vlastního sestavování mediální produkce, jako příprava vlastních příspěvků, organizace práce ve školním médiu (časopise, rozhlase, internetové stránce, blogu), reprezentace školního média před školní a mimoškolní veřejností apod.

Hlavní cíle mediální výchovy je možné naplnit jak produktivním, tak i receptivním přístupem. Oba přístupy se mohou doplňovat. Žák těmito přístupy získá základní poznatky o mediální produkci, o vnitřním fungování médií a o pravidlech tohoto fungování. Naučí se jaké limity má formulování sdělení pro média a jaké podmínky, možnosti a omezení má práce v médiu. Poučí se o moci médií a o jejich vlivu na život společnosti a jednotlivce. (Mičienka & Jiráček 2007, s. 11–12)

1.4.2. RVP SOV

V RVP SOV a SOU není mediální výchova řazena jako samostatný předmět, jako je tomu v RVP pro ZV a GV. V RVP pro SOV a SOU je mediální výchova součástí některých kurikulárních rámců (např. Vzdělávání pro zdraví, Společenskovedního vzdělávání, Jazykového vzdělávání), ale především je začleněna jako průřezové téma do předmětu občán v demokratické společnosti. V tomto předmětu tvoří mediální výchova jeden z významných obsahů. V návaznosti na RVP se předpokládá, že ve školním kurikulu SOŠ a SOU bude mediální výchova zařazena v několika vyučovacích předmětech, popřípadě v dalších edukačních aktivitách školy. Mediální výchova může být na škole též vedena jako samostatný předmět, pokud se najde ve škole kompetentní učitel pro vyučování

předmětu. Mediální výchova jako samostatný předmět by zajistil větší systematicčnost a lepší didaktické úrovně mediální výchovy na škole. (Verner & Bezchlebová 2007, s. 102)

2. POTŘEBA MEDIÁLNÍ VÝCHOVY V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

V současné době již víme, že v prvních letech života dítěte přináší digitální média nepříznivé účinky na jejich vývoj. Vývoj dítěte je narušován čím více jsou digitální média dětmi v prvních letech využívána. Závislost se může objevit i u nejmenších dětí. Nejenže vzniká na médiích závislost, média též mohou způsobit poruchy na vývoji mozku, které mohou vést k nepříjemným následkům. Časté vystavování dětí médiím může vést ke vzniku poruch pozornosti, narušení vývoje řeči, k nárůstu hyperaktivity a agresivity nebo dokonce i k poruchám řeči a čtení. (Anon. 2020, s. 11)

Technologická gramotnost je tématem, které se již týká předškolních dětí. Aby dítě získalo digitální gramotnost, musíme začít již v předškolním věku a nečekat na školní věk. U dětí předškolního věku je jedinečná příležitost začít včas a správně. (Fořtíková 2019, s. 57)

2.1. Rané dětství

Veškeré věci, které brání dítěti k vytváření vlastních fantazijních obrazů nebo od této činnosti odvádí by měly být odstraněny z jeho okolí. Především se jedná o filmy a počítačové hry. Tyto věci dětem již předkládají hotové smyslově-duševní obrazy. Tím pádem u dětí nepodporují vůli k vlastnímu vytváření obrazů a vlastní vnitřní aktivity.

V současné době ovládají mediální trh hračky i-Toys. Jsou to hračky pro nejmenší děti, které jsou formou zjednodušených tabletů nebo mobilů či hraček se zabudovanou obrazovkou pro ovládání chytrých funkcí (většinou se jedná o plyšáky či panenky). Hračky i-Toys by měly připravit nejmenší děti na zítřejší svět. Vývoj těchto hraček je podporován tvrzením, že je důležité, aby se děti již od raného dětství seznamovaly s digitálním světem médií, připravily se na něj a včas si na něj zvykly. V knize *Zdravé dětství ve světě digitálních médií* je psáno: „*Čím je dítě menší, tím více mu média škodí.*“ V raném dětství je pro děti důležitá různorodost vjemů, které jsou pro dítě zprostředkované zrakem, sluchem, čichem a hmatem. Digitální technologie tuto možnost dětem neposkytují. Jedná se pak o omezení vjemů. Vjemy jsou stále na jednom a tom samém povrchu, který dítě může všemi smysly prožívat. Zároveň dochází k omezení pohybu. U dítěte je toto chudé smyslové prožívání ztrátou času. Digitální prostředí dítěti nedává prostor pro skutečný a zdravý vývoj, naopak dochází k jeho omezování. Média, která jsou vhodná pro rané dětství, jsou především knihy, ze kterých jim rodiče předčítají nebo si je prohlíží

sami, hudba, kterou posloucháme nebo sami můžeme vytvářet a především lidská řeč. (Anon. 2020, s. 44–51)

2.2. Předškolní věk

Veškerá média, která jsou spojena s obrazovkou jako je televize, počítač, tablety, chytré telefony apod. zaujmou pouze oči a uši. Dochází tak k tomu, že ostatní smysly se nezapojují. Omezuje to vývoj dítěte, kdy dochází k úpadku rozvoje jemné motoriky a především rozvoje senzomotorické integrace, tedy propojení různých smyslových vjemů do logického celku, ten je poté základem schopnosti zdravě reagovat. Pro zdravý vývoj dítěte potřebuje přirozený kontakt se světem, ale digitální média připravují dítě o čas, který by mohl strávit s jinými lidmi. Zároveň u dětí dochází k omezení verbální komunikace s jinými lidmi. Následně dochází k zaostávání v dětské fantazii, jelikož na děti působí již vytvořené obrazy někým jiným, které nedávají dítěti prostor pro jeho vlastní fantazii. Časté trávení času v digitálním světě vede u dětí předškolního věku k nadváze, nesprávnému držení těla, krátkozrakosti, k poruchám vývoje řeči a soustředění, hyperaktivitě či k agresivnímu chování.

V dnešní době upadá čas trávený nad volnou hrou. Volná hra je u dětí důležitá pro rozvoj poznávací, fyzické, emocionální i sociální stránky schopností. V USA se pomocí výzkumů zjistilo, že u dětí od 9 do 12 let volná hra ustoupila do pozadí až o 94 %. Volná hra je u dětí základem učení, rozvíjí se u nich kreativní myšlení a schopnost řešit problémy. (Mihál 2012, s. 281)

2.2.1. Odpovědná mediální výchova v předškolním věku

Aby děti v dospělosti mohly kreativně a kompletně zacházet s možnostmi, které jim poskytuje digitální svět, potřebují dobré duševní schopnosti. Tyto schopnosti jsou netechnického charakteru, které si musí vybudovat již v dětství. V předškolním věku je především důležité rozvíjet řečové schopnosti a tvořivost. Z oblasti médií jsou k tomu vhodné prostředky, především knihy nebo vyprávění. Pouze až v předškolním věku je pro děti vhodný poslech zvukového čtení. Předčítání knih a volné vyprávění pohádky přináší dětem radost a rozvíjí jejich fantazii. Rovněž se buduje pozitivní vztah ke knihám jako takovým a ke čtení. Pozitivní vztah ke knihám je základním předpokladem ke vzdělání. (Anon. 2020, s. 56–57)

2.3. Mobilní telefony, televize, počítač a internet, reklama

V dětském věku převládá u dětí zájem o televizi, video a film. Ve školním věku dochází k užívání nového mediálního prostředku, jímž jsou knihy a časopisy. Když dítě dosáhne třetí třídy, je schopno samo číst a čtení se pro něj stává zábavou a prostředkem pro získávání informací. Mezi digitálními a tištěnými médii je velký rozdíl, proto je u každého dítěte jiná preference.

Video, film a televize jsou vizuální média, která jsou doprovázena verbálním či zvukovým doprovodem. Děti tak informace přijímají pravou mozkovou hemisférou. Dětem tento způsob prezentace vyhovuje. Se zrakovým vnímáním nemají potíže a nad verbálním podkladem nemusí přemýšlet, kolikrát ho ani nevnímají. Předkládaný příběh, který dítě vizuálně zpracovává, se více podobá realitě, a proto ho více vnímají. Dítě však v tomto věku nedokáže rozlišit, že to, co vidí, je „jen jako“. Někdy u dětí dochází k chování, které přebírají z příběhů, a to nemusí být žádoucí. (Vágnerová 1996, s. 208–209)

Ve Finsku v letech 2011–2017 proběhla studie zkoumající frekvenci používání elektronických zařízení u dětí předškolního věku. Na základě výsledků této studie bylo zjištěno, že průměrná denní doba, kterou předškolní děti ve věku 5 let strávili u obrazovky, je 114 min. Toto číslo je téměř dvakrát vyšší než doporučené maximální denní množství - 60 min. Předchozí studie o používání digitálních technologií u předškolních dětí byly provedené také ve Finsku. Tyto studie v roce 2017 uváděly podobné výsledky s celkovou denní dobou strávenou u obrazovky s trváním 111 min. V Belgii v roce 2018 studie ukázaly 81 min. U amerických dětí byla celková doba strávená u obrazovky v roce 2017 poněkud vyšší, a to 159 min. (Niiranen et. al 2021)

2.3.1. Mobilní telefony

Při nadměrném užívání mobilních telefonů je zde riziko vzniku poruch chování. Zdravotní rizika u dětí a mladistvých jsou v důsledku záření z mobilních telefonů. U dětí můžeme vyzorovat krátkodobé biologické účinky záření mobilních telefonů nebo dlouhodobé biologické účinky, které jsou vážnější a ohrožují zdravotní stav dětí a mladistvých.

Krátkodobé účinky:

- bolest hlavy, únava a vyčerpání, poruchy spánku nebo usínání
- vznětlivost, nervozita, podrážděnost, depresivní sklony
- poruchy paměti a koncentrace, závratě a ušní šelest
- poruchy učení a chování
- poruchy činnosti srdce a krevního oběhu, může dojít k i k poruchám vidění a slyšení

Děti musíme chránit před zářením vysokou měrou, jelikož záření z mobilních telefonů u dětí proniká hlouběji než u dospělých. U dětí je mozek vystaven větší zátěži, a to až 3krát více než u dospělých. Děti nemají nervovou soustavu a imunitní systém zcela vyvinutý a tím pádem může být jejich vývoj lehce narušen.

Dlouhodobé účinky:

- vznik nádorových onemocnění
- negativní účinky na plodnost
- zvýšení rizika neurologických poruch (Anon. 2020, s. 32–33)

2.3.2. Televize

Kdy dítě začne vnímat televizi je dáno věkem. Od 3. roku svého života se u dětí projevuje napodobování aktivit z televize. Kolem 4. roku svého života dochází u dítěte k přechodu myšlení od předpojmového k názorovému, kdy jsou u dítěte hry zaměřené na napodobování viděného. Pokud má v rodině televize postavení jako „třetí osoba“, je jisté, že dítě bude napodobovat agresivní scény jím viděné. Mezi 6. – 8. rokem svého života jsou již děti schopny chronologického řazení sledovaných scén. V tomto věku se již nedají tolik strhnout dějem. Mezi 9. – 10. rokem svého života se u dětí rozvíjí schopnost porozumět filmu. Od 11 let jsou již děti schopny vystihnout podstatu děje. (Suchý 2007, s. 35–38)

Televizní pořady pro děti i pro ty nejmenší jsou přiměřeně nevinné, avšak i zde můžeme najít násilí. Nesetkáme se zde s vraždami či známkami krve, ale násilí se nevyhneme. Násilí v těchto pořadech je jemnější podobou násilí, kterou známe. Jedná se především o „honičky“, nadávky, rvačky, výhrůžky atd. Když uvážíme věk dětí, které tyto pořady sledují, nemůžeme obsah považovat za méně škodlivý. Násilí, které se odehrává na obrazovce, vede děti k napodobování. U dětí tak dochází k oslabení jejich soucitu

a dochází k posilování sklonů k ničení věcí, destruktivitě nebo až ke krutosti. Některé děti násilí na obrazovkách vede k bázlivosti nebo strachu z násilí. Avšak musí se brát i ohled na zázemí dítěte. Dítě, které má bezpečné citové zázemí bývá odolnější, jeho duševní imunita je silnější. (Říčan & Pithartová 1995, s. 18–19)

Příběhy či televizní pořady odehrávající se na obrazovkách jsou přesně dané a nedá se nad nimi příliš přemýšlet. U dítěte stimulují pasivně receptivní přístup. Tento přístup dětem velice vyhovuje, jelikož se při sledování baví a nemusí se namáhat. Televizi a film považujeme za pasivní formu zábavy nebo také za konzumní. Film v televizi má pouze určitou dobu a následně skončí. Po skončení není možné film či příběh znovu pustit a dochází k tomu, že si děti nepamatují, jaký byl děj. (Vágnerová 1996, s. 209)

Nadměrné sledování televize brzdí vývoj řeči, schopnost koncentrace, schopnost čtení, schopnost kreativní hry, snižuje schopnost socializace v kolektivu a omezuje pohybovou aktivitu. (Mihál 2012, s. 282)

44 % dětí od 5 do 14 let sledují televizi denně. V roce 2003 bylo zjištěno, že děti tráví 3,75 hodiny svého času u televize. V roce 1998 to přitom bylo 3,5 hodiny, které děti trávili u televize. Tímto zjištěním lze do budoucna předpovědět další prodlužování času sledování televize dětmi, především s nástupem nových digitálních technologií, vezme-li v potaz i měnící se ekonomickou a sociální situaci v naší zemi. (Suchý 2007, s. 131)

2.3.3. Počítač a internet

Od kterého roku by se dítě mělo zabývat a seznamovat s počítačem je diskutabilní. Do 3 roku života dítěte by měl být počítač jen nahodilou zábavou. Především by se mělo jednat pouze o prohlížení obrázků. V mladším školním věku (4–5 let) se děti mohou seznamovat s jednoduchými hrami (např. puzzle nebo omalovánky), to vše by mělo být pod dohledem dospělého. Doba, kterou dítě tráví v tomto věku na počítači, by neměla přesáhnout 15–20 minut. Pro předškolní děti před nástupem do školy existují výukové programy pro jejich rozvoj, a to především rozvoj poznávacích funkcí. Doba, kterou však tráví u těchto programů, by neměla přesáhnout 30 minut. (Kucharská 2001, s. 8)

V raném dětství používání počítače může vést k poruchám pozornosti a následně v předškolním věku k poruchám čtení. Ve školním věku u dětí narůstá sociální izolace. (Spitzer 2014, s. 25)

Počítačové hry jsou pro děti nebezpečnější než televize. Zde totiž dítě není pouhým divákem, ale aktérem. Samo dítě ovládá tlačítka to, co se děje na obrazovce, a to především střelení a zabíjení. U dítěte tyto hry oslabují jeho vnitřní zábrany neboli svědomí proti násilnému jednání, což může následně vést k násilí i v realitě. (Říčan & Pithartová 1995, s. 19–20)

Počítačové hry jsou již dané, předem nastavené a připravené. Pro děti zde nezbyvá prostor pro jejich zásah jako např. lepení, stříhání, barvení atd. V hrách na počítači děti hrají za hrdinu a nedochází tak u nich k rozvoji představivosti. Tyto hry děti okrádají o jejich vlastní hry. (Mihál 2012, s. 281)

Internet není pouze plný zajímavých informací, ale také násilí a pornografie. Tyto stránky jsou pro děti lehce dostupné. Nadace Naše dítě zjistila, že 44 % dětí již navštívilo pornostránky a 30 % dětí stránky s obsahem násilí. V dnešním světě nestačí zablokovat slova jako „porno“ nebo „sex“. Děti se na tyto stránky mohou dostat i nevinným slovem. (Těthalová 2010, s. 39)

Používání internetu by mělo být dovedností až starších dětí, nikoli předškoláků. Orientace na internetu vyžaduje znalost čtení a psaní. Internet je pro děti otevřený různorodostí tematických stránek. Dítě to nemusí ani chtít a zcela náhodně vyvolá nevhodnou stránku. Nejen že se dítě může setkat s nevhodnou tematikou, některé stránky jsou placené a dítě o tom nemusí vědět. (Kucharská 2001, s. 9)

2.3.4. Reklama

Děti jsou zvláštní skupinou ve vztahu s reklamou. Důvodem je citlivost na emoční podněty z reklamy a nedostatek zkušeností vůči reklamnímu sdělení, než je tomu tak u dospělých. Děti jsou vůči reklamám bezbrannějšími recipienty než dospělí. Především se jedná o děti mladšího školního věku a předškolního věku. Úskalím těchto dětí je neschopnost rozpoznat co je a co není reklamní sdělení, což znamená, že děti nedokáží rozeznat reklamu od jiných programů. Poněvadž nepoznají, že sledují reklamu, nevnímají její účinky přesvědčování a nahlíží na ní jako na pravdivou a zábavnou. I když dítě pochopí, co je reklama, přesto nechápe její smysl a účel. Dítě nemůže pochopit, že záměrem reklamy je nalákat je k nákupu určitých věcí. Tímto narážíme na další problém, že děti neznají podstatu reklamy. Dokud děti nedospějí k tomu, že reklama je chce k něčemu přimět, neodhalí její pravý záměr a budou ji považovat za pravdivou. Děti jsou vůči reklamě bezbranní a mají v ní naprostou důvěru. Dítě bude k reklamě přistupovat jako

k pravdivé do té doby, než pochopí její cíl, a to prodat jim daný produkt. (Vavříčková 2010, s. 32–33)

Reklama má dopad i na sociální stránku dítěte. Pro dítě je v mladším školním věku a předškolním věku socializace důležitá a reklama může mít velký vliv na vrstevnické skupiny v okolí dítěte. Pro děti jsou důležité názory vrstevníků, jejich obdiv, uznání, popřípadě sounáležitost s partou. Reklamy následně cílí na toto smýšlení a využívají herce, sportovce, ale i nereálné postavy ze seriálů či filmů, převážně se jedná o hrdiny z pohádek. Smyslem této reklamy je vzbudit v dětech dojem, že při pořízení daného produktu budou patřit do party a budou oblíbení, naopak pokud produkt nebudou vlastnit, nebudou součástí party nebo se stanou cílem posměchu. Děti, které nevlastní produkty, které reklama označuje za „trendy“ nebo „in“ jsou často málo oblíbené, mohou být vnímány jako méněcenné, což může vést k formě šikany či následnému vyloučení ze skupiny. (tamtéž, s. 33–34)

Eckrová a Dočekal (2013. s. 156) ve své knize uvádějí, že děti se na televizní reklamu dívají jako na krátkou pohádku. Kolem třetího roku svého života se děti nechávají ovlivnit reklamou a následně pak vyžadují nákup známých značek. Ve čtyřech letech si děti vytvářejí své preference k určitým typům značek a výrobků.

Děti jsou náchylnější k pravdivosti reklamy kvůli nedostatku kritického myšlení. Ve středním školním věku 10 až 11 let začíná docházet ke skepsi, k nadšení, co nám reklama přináší a nabízí. Děti chápou podstatu nakupování dříve než koncepci prodávání. Touhou dětí je být co nejdříve dospělý. Úlohou reklamy je dětem podsouvat, že zásluhou propagovaných výrobků budou šťastné. V dětech tak mohou vzbudit dojem, že život dospělých závisí pouze na nakupování, užívání si služeb různého druhu dle vlastního potěšení a vlastnění daných předmětů. (Vodička 2020, s. 5)

Teprve až od věku 12 let jsou děti schopny pochopit, co je cílem reklamy. (Suchý 2007, s. 36)

Polovina české populace uvádí, že se děti dívají na reklamu s určitým zájmem a z toho až 14 % s velkým zájmem. Zajímavé informace byly zjištěny v závislosti na složení rodiny, ve kterém dítě žije. Pokud se rodina skládá z dětí ve věkovém rozmezí 7 až 15 a žádné mladší, bylo zjištěno, že tyto děti se na reklamu dívají s velkým zájmem. Pokud se v rodině nachází děti do 6 let a nemá starší sourozence, zjistilo se, že děti reklamu nesledují, jelikož nemají zájem. (Factum: Reklama a děti)

2.4. Čtení

Čtení je proces, při kterém dochází k aktivnímu způsobu přijímání informace. Dítě je při čtení aktivněji zapojeno, aby pochopilo příběh nebo se něco nového dozvědělo. Čtením se u dětí zapojuje levá mozková hemisféra, protože se jedná o verbální aktivitu. Při čtení si dítě může příběh dotvářet, což vede k větší tvořivosti dítěte a zapojení fantazie. Rozdíl mezi televizním příběhem je, že dítě se může ke knize kdykoliv vrátit. Dítě si samo může určit čas strávený u knihy. Děti při čtení mají větší možnost v rozhodování, než je tomu tak u sledování příběhů v televizi. Děti mají v dnešní době dostupné velké množství knih a časopisů, avšak následné čtení je v průměru menší. Od knih a čtení děti odrazují jiná média, jelikož ten samý příběh děti mohou vidět na obrazovkách v atraktivnější verzi. Rozvoj vztahu ke čtení závisí na učení nápodobou. Rodiče jsou pro děti vzorem. Pokud v rodině převládá sledování televize, děti budou dělat totéž. (Vágnerová 1996, s. 209–210)

Čtení je činnost vnímající a žádá si od člověka či dítěte vysokou úroveň aktivity. Při čtení je důležité vést vědomě oči po řádku písmen. Těmito pohyby si ohmatáváme skupiny písmen či jednotlivá písmena. Následně musíme tyto optické vjemy zpracovat na řečové, aby byl obsah vědomě přijat a pochopen. V současnosti narůstá počet dětí a mládeže majících s tímto procesem čtení problémy. U dětí dochází k problému zorientovat se při pohledu očí v daném textu. Dochází k nim k přeskokování či sklouzávání na jiný řádek nebo souvětí. Tyto děti postrádají jemnou motoriku v pohybech očí a schopnost soustředění. Za jinou formu poruchy čtení můžeme považovat, když u dítěte dochází k vnímání textu opticky, ale nedokážou ho převést do řečové formy. Děti zvládnou popsat jednotlivé tvary, rozeznají písmena, ale při čtení již nedokáží tyto věci převádět do plynulé řečové formy. Dochází k tomu, že děti nedokážou číst hlasitě ani porozumět textu. Další porucha se u dětí objevuje stále častěji. Jedná se o tzv. funkční analfabety. Děti dokážou text bez problému opticky zpracovat a převést do řečové formy, ale již mají problém s porozuměním daného textu. Děti tedy dokáží hlasitě číst, ale nejsou schopni porozumět obsahu, který čtou. (Buermann 2009, s. 23–24)

2.5. Rodiče a média

Citlivějším tématem než technologie v předškolním vzdělávání je jejich využívání v rodině. Tablety či mobilní telefony se v rodinách stávají prostředkem pro odkládání

dětí. Můžeme předpokládat, že se z nich staly digitální chůvičky. Důležité je, aby rodiče s dětmi komunikovali při používání digitálních technologií. Tímto způsobem pak dochází k propojení jak digitálního světa, tak i fyzického. Rodiče s dětmi komunikují a vysvětlují jim k čemu slouží např. GPS. Dochází tak k omezení negativních dopadů na dítě, které způsobují digitální technologie, jako je absence pohybu, pasivní trávení volného času či nedostatek komunikace. (Fořtíková 2019, s. 57)

Rodiče jsou svým dětem vzorem, jdou mu příkladem. Jak rodiče žijí vštěpují dětem své postoje, pocity a způsob chování. Vzor poskytnutý od rodičů má mnohem větší účinek na utváření osobnosti dítěte než všechna výchovná opatření. Rodiče jsou pro děti průvodci a podporovateli v oblasti médií. Je důležité, aby se rodiče zajímali o to, co děti u obrazovky dělají. Rodiče by si měli udělat čas na to, aby se zajímali o mediální svět dětí. Důležité je, aby s dětmi komunikovali, vysvětlovali jim věci, kterým nerozumí. Rozhovory o médiích mohou mít pozitivní dopad. Jsou totiž příležitostmi, jak sdělit své hodnocení a kvalitu obsahu to, co děti prožili. Děti potřebují oporu od rodičů či dospělých. Pokud dospělý s dětmi proniká do mediálního světa, je pak pro něj snazší vyvážit aktivity v reálném světě. (Anon. 2020, s. 24–25)

Rodiče slouží jako vzor pro děti a musí myslet na to, jaký vzor jim stanovují. Pokud rodič tráví svůj volný čas na telefonu či počítači, dítě vzor přebírá, a tudíž je pravděpodobné, že bude napodobovat chování rodiče. Z dětského pohledu dochází u rodičů k odpoutání se od rodiny a našich vztahů jen proto, abychom zkontrolovali zprávy, emaily, zjistili nové informace a aktualizovali svůj status na sociálních sítích. U rodičů pak dochází k tomu, že tráví méně a méně času s dětmi. Stanovují dětem vzor, který není pro vyvíjející se děti vhodný ať už po stránce fyzické či psychické. Dospělí se věnují svým vlastním aktivitám na sociálních sítích a do pozadí ustupují interakce s dětmi a upadají aktivity s dětmi. Rodiče stanovují dětem vzory a musí jim být příkladem. (Brooks & Lasser 2018, s. 8)

2.6. Minulost vs. Současnost

V minulosti děti trávily svůj volný čas hraním si s panenkami, figurkami, dramatickými a imaginárními hrami na rodinu či vymyšlením různých nových her. Děti ze sousedství hrály venkovní hry jako na babu, schovávanou, stopovanou či fotbal po mnoho hodin. Děti z vesnic trávily čas v lese a na loukách, kde sbíraly kameny, větve, květiny, malé brouky a stavěly domečky. V létě jsme mohli vidět děti trávit čas v bazénech, na

kolech nebo jak pouští draky. Většina dětí strávila svůj čas nad deskovými hrami jako Monopoly, Člověče nezlob se a další. Nespočetně hodin bylo stráveno pouze v přítomnosti jeden druhého k formování přátelství a k zábavě. V této době děti nepotřebovaly chytré hodinky, aby jim řekly, kolik kroků za den udělaly, jelikož sotva postály v klidu. Jistě existovala televize a videohry, ale ty neudržely jejich pozornost dlouho. Výběr byl velice limitovaný, a tak se děti rozhodly trávit čas venku, kde vytvářely svou vlastní zábavu a vzpomínky na které nikdy nezapomenou. (Brooks & Lasser 2018, s.22–23.)

2.7. Výhody a nevýhody

Média u dětí zabírají jejich volný čas a dochází k potlačování jejich aktivních a sociálních činností. Média však u dětí mohou ovlivnit schopnost pozornosti, rozvoj řeči, koncentraci a kvalitu spánku. Čas, který děti tráví u médií může vést k agresivitě a velkou mírou se média podílejí na nárůstu obezity. (Mihál 2012, s. 281)

Technologie tady zůstane a bude se rapidně vyvíjet. Více a více dochází k interakcím s technologiemi v našem životě. Je zde mnoho výhod a nevýhod v oblasti technologie.

Když bychom mluvily o výhodách technologie v našem životě může se jednat o:

- zvýšení vědomostí
- zvýšení produktivity
- lepší přístup k zábavě
- lepší nástroje a možnosti pro kreativitu
- zlepšení sociálních spojení

Když bychom mluvily o nevýhodách technologie v našem životě jednalo by se o:

- snížení pozornosti
- snížení sociálních kontaktů
- snížení spánku
- snížení fyzické aktivity
- snížení produktivity (Brooks & Lasser 2018, str. 30–31.)

3. MEDIÁLNÍ VÝCHOVA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

3.1. RVP PV

Média jsou pro děti každodenní záležitostí, kterou markantně začínají chápat až kolem druhého roku svého života. V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání mediální výchovu nenajdeme jako své vlastní téma. Prostor pro mediální výchovu v RVP PV v některých bodech přímo vyzývá k začlenění aktivit do témat mateřské školy. Jednou ze složek klíčové kompetence komunikativní je především využívání médií komunikačních. Na konci předškolního vzdělávání dítě zvládá využívat informativní a komunikační prostředky, které jsou též chápány jako počítače, knihy, audiovizuální média nebo telefon. (Valenta et al. 2016, s. 21)

3.1.1. Dítě a jeho tělo

V této vzdělávací oblasti můžeme v dílčích cílech pokládat cíl „*rozvoj psychické zdatnosti*“ a „*osvojení so poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody i pohody prostředí*“ jako součást mediální výchovy. (RVP PV 2021, s. 15) V očekávaných výstupech, tedy co by dítě na konci školní docházky mělo umět a znát se očekává, že dítě by mělo „*vnímat a rozlišovat pomocí všech smyslů (sluchově rozlišovat zvuky a tóny, zrakově rozlišovat tvary předmětů a jiné specifické znaky, rozlišovat vůně, chutě, vnímat hmatem apod.*“ (tamtéž, s. 15) Dalším výstupem, který bychom mohli spojit s mediální výchovou by bylo „*rozlišovat, co prospívá zdraví a co mu škodí; chovat se tak, aby v situacích pro dítě běžných a jemu známých neohrožovalo zdraví, bezpečí a pohodu svou ani druhých.*“ (tamtéž, s. 16) Jako poslední se dá považovat „*mít povědomí o některých způsobech ochrany osobního zdraví a bezpečí a o tom, kde v případě potřeby hledat pomoc (kam se obrátit, koho přivolat, jakým způsobem apod.*“ (tamtéž, s. 16)

3.1.2. Dítě a jeho psychika

V této oblasti se mediální výchova vybízí v podoblasti Jazyk a řeč. Zde je pedagogům navrhováno, aby při rozvíjení řečových a komunikativních dovedností dětem poskytovaly aktivity a příležitosti seznamující je s rozmanitými sdělovacími prostředky, jako jsou noviny, časopisy, knihy a audiovizuální technika. V mateřské škole se především objevují tištěná média. Tyto média jsou pro děti těžce přístupná. V tištěných médiích jsou informace, které jsou pro děti těžce dosažitelné. Děti nejsou vybaveny

speciálními prostředky k pochopení informací obsažených v novinách, časopisech a knihách. Mezi ně patřím především schopnost čtení, kterou se děti učí až na základním stupni vzdělávání. (Valenta et al. 2016, s. 21)

Ve vzdělávací oblasti Dítě a jeho psychika nás přímo některé nabídky činností vybízí k mediální výchově. V podoblasti Jazyk a řeč se ve vzdělávací nabídce objevuje „poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů“ dále pak „sledování filmových a divadelních pohádek a příběhů“ nebo „prohlížení a „čtení“ knížek“ a jako poslední „činnosti a příležitosti seznamující děti s různými sdělovacími prostředky (noviny, časopisy, knihy, audiovizuální technika).“ (RVP PV 2021, s. 17, 18) V očekávaných výstupech pak nalezneme, že děti by koncem předškolního vzdělávání měly „projevovat zájem o knížky, soustředěně poslouchat četbu, hudbu, sledovat divadlo, film, užívat telefon.“ (tamtéž, s. 18) V rizikách pak přímo upozorňují učitele, na co by si měli dát pozor při mediální výchově u dětí. Jedná se o „časově a obsahově nepřiměřené využívání audiovizuální, popř. počítačové techniky, nabídka nevhodných programů (nevhodná volba či časté a dlouhodobé sledování pořadů televize, videa apod.“ a především na „omezený přístup ke knížkám.“ (tamtéž, s. 19)

Pro děti jsou mnohem dosažitelnější vizuální a audiovizuální média. Televize je pro děti bránou do nového světa. Otevírá mnoho možností, které jsou pro děti v tištěné formě zakázány. Televize je pro děti jazykový vzor, jelikož využívá jazyk v mnoha formách. V podoblasti Rozvíjení poznávacích schopností a funkcí, představivosti a fantazie a myšlenkových operací, by měla práce s médii vést k osvojování a podpoře poznatků. Vhodné jsou především encyklopedie, dokumentární filmy, tematicky zaměřené časopisy nebo jakýkoliv mediální materiál vhodný a užitečný vzhledem k výukovému cíli. (Valenta et al. 2016, s. 22)

V podoblasti Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace se v dílčích cílech požaduje „vytváření základů pro práci s informacemi.“ (RVP PV 2021, s. 19) Ve vzdělávací nabídce jsou pedagogové vyzíváni k činnostem „zaměřené na vytváření (chápání) pojmů a osvojování poznatků (vysvětlování, objasňování, odpovědi na otázky, práce s knihou, s obrazovým materiálem, s médii apod.“ (tamtéž, s. 19) V rámci rizik nás pak upozorňují na „zahlcování podněty a informacemi bez rozvíjení schopnosti s nimi samostatně pracovat.“ (tamtéž, s. 20.)

V podoblasti Sebepojetí, city a vůle bychom spojení s mediální výchovou mohli vidět v očekávaných výstupech a to konkrétně „*vyjadřovat souhlas i nesouhlas, říci „ne“ v situacích, které to vyžadují (v ohrožujících, nebezpečných či neznámých situacích), odmítnout se podílet na nedovolených či zakázaných činnostech apod.*“ (tamtéž, s. 22)

3.1.3. Dítě a společnost

V této oblasti se setkáváme s tématem médií pouze jako s rizikem. Tato oblast má dětem přiblížit svět dospělých, kultury a umění. Média se přímo k těmto tématům vybízí, jelikož poskytují informace o světě, umění a kultuře. Sama média jsou však uměním, kulturou a světem, ve kterém žijeme. Pokud si děti mají utvořit základní představu o společnosti a světě musíme si vždy uvědomit, že tato představa bude velice ovlivněna, jak média vykreslují svět a společnost. (Valenta et al. 2016, s. 23)

V této oblasti nás v rizikách upozorňují na „*přítomnost nevhodných, podbízivých a nevkusných podnětů*“ a především na „*nevhodný mravní vzor okolí (děti jsou svědky nespravedlivého, nezdvořilého, hrubého, ironického, popř. agresivního chování, netolerantních, necitlivých či nevšímavých postojů apod.) včetně nevhodných vzorů v médiích.*“ (RVP PV 2021, s. 27)

3.1.4. Dítě a svět

Téma médií se v této oblasti nachází v několika dílčích cílech a to především v cílech „*seznamování se s místem a prostředím, ve kterém člověk žije*“, „*vytváření elementárního povědomí o širším, kulturním a technickém prostředí*“ a „*poznávání jiných kultur*“. K těmto tématům děti využívají média, z kterých přirozeně čerpají informace. S tímto záměrem může učitel média cíleně užívat. Samotná média jsou pro děti atraktivní z hlediska technologického odvětví. Informace a poznatky sdělené mediálně musí být vyváženy poznáním na základě vlastní zkušenosti. (Valenta et al. 2016, s. 24)

V oblasti Dítě a svět přímo ve vzdělávací nabídce vybízí k práci „*s literárními texty, s obrazovým materiálem, využívání encyklopedií a dalších médií.*“ (RVP PV 2021, s. 28) V rizikách pak pedagogy upozorňují na převahu „*zprostředkovaného poznávání světa (obraz, film).*“ (tamtéž, s. 29)

3.2. Co by mělo být součástí

Z pohledu kompetencí dětí předškolního věku, by se aktivity měly zaměřovat zejména na podporu:

- *„kognitivní kompetence, kdy dítě:*
 - *dokáže prezentovat jednoduchou formou, co jsou to média/masmédia,*
 - *dokáže charakterizovat jednoduchou formou vybraná média (např. co je to televize, internet, kniha (časopis) a říci jaký je mezi nimi rozdíl),*
 - *v konkrétní rovině pak projekt rozvíjí zejména následující kompetence, kdy dítě:*
 - *má základní představu o fungování a využití masmédií a mediální techniky,*
 - *dokáže vyjádřit jednoduchou formou co je to reklama,*
- *kompetence sociální a personální; obecně (vazba na RVP PV) dítě:*
 - *umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej,*
 - *uvědomuje si, že za sebe i své jednání odpovídá a nese následky,*
 - *rozpozná nevhodné chování; vnímá nespravedlnost,*
 - *chová se obezřetně při setkání s jinými lidmi či v neznámých situacích,*
 - *o nevhodné chování i komunikaci, která je mu nepříjemná umí odmítnout,*
 - *chápe, že nespravedlnost, ubližování, ponižování, lhostejnost, agresivita a násilí se nevyplácí,*
 - *dokáže se bránit projevům násilí, ponižování a ubližování,*
 - *dokáže emociálně a verbálně zpracovávat mediální prožitky.*
 - *v konkrétní rovině pak rozvíjí zejména následující kompetence, kdy dítě:*
 - *dokáže rozlišovat pozitivní a negativní vliv masmédií na člověka (a uvést jednoduché příklady),*
 - *dokáže vyjádřit svůj názor na jednoduché situace, v nichž jsou používána masmédia, rozlišit vhodné a nevhodné situace,*
 - *dokáže si uvědomovat (což neznamena vždy rozpoznat) mediální tlak (product placement)*
- *kompetence činnosti a občanské; obecně (vazba na RVP PV) dítě:*
 - *uvědomuje si svá práva i práva druhých, učí se je hájit a respektovat,*

- *ví, že není jedno, v jakém prostředí žije, uvědomuje si, že se svým chováním na něm podílí a že je může ovlivnit,*
- *dbá na osobní zdraví a bezpečí svoje i druhých, chová se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné okolní prostředí,*
- *vnímá umělecké a kulturní podněty (zde zejména literární),*
- *v konkrétní rovině pak rozvíjí zejména následující kompetence, kdy dítě:*
 - *vnímá základní rozdíly mezi reálným světem a kyberprostorem (internet, svět počítačových her),*
 - *uvědomuje si, existenci pravidel v reálném světě a kyberprostoru,*
 - *zná základní zásady bezpečného vstupování do kyberprostoru,*
 - *má základní představu o pravidlech chování a společenských normách – i ve vztahu k masmédiím (např. uvádět pravdivé informace), uvědomovat si v souvislosti s tím skutečnost, že jsou lidé, kteří tato pravidla mohou záměrně překračovat a tím ohrožovat ostatní (ponižování, lež, agresivita v médiích); ví, jak se chránit před takovým jednáním,*
 - *má základní představu o tom, co je to soukromí a dokáže vnímat i jeho promítnutí do kyberprostoru,*
 - *dokáže vědomě a kontrolovaně zacházet s médii a znát alternativy k využívání médií (např. časově omezené využívání médií – hranice; nabídka různých volnočasových aktivit; znalost rizik a nebezpečí přiměřeně věku),*
 - *dokáže objevovat zařízení informační a komunikační technologie v běžném životě a zjistit jejich používání a způsob fungování (např. semafor na přechodu pro chodce, domácí zařízení/spotřebiče; snímač kódů v obchodě; bankomat; auto na dálkové ovládání; programovatelné hračky apod.). “ (Kocourková 2019, s.5–6)*

PRAKTICKÁ ČÁST

4. CÍLE

Pro praktickou část mé práce jsem si vybrala vytvoření plánu obsahu a forem mediální výchovy pro danou konkrétní MŠ. Vytvoření plánu bude předcházet analýza ŠVP dané konkrétní MŠ a jejich dosavadní podoba mediální výchovy. Na základě analýzy bude navrhnout plán, který by měl rozšířit stávající podobu mediální výchovy dané konkrétní mateřské školy.

Cíle praktické části jsou:

1. analýza ŠVP konkrétní mateřské školy
2. vytvořit plán obsahu a forem mediální výchovy pro vybranou konkrétní MŠ

5. PLÁN OBSAHU A FOREM MEDIÁLNÍ VÝCHOVY

Následující kapitoly budou obsahovat postup tvorby plánu, jak rozšířit stávající mediální výchovu v ŠVP konkrétní mateřské školy. Tvorbě plánu nejdříve předchází analýza ŠVP. V analýze se dozvíte, jak je mediální výchova v mateřské škole zakomponovaná a jaká je její podoba. Na základě dané analýzy bude vytvořen plán obsahu a forem mediální výchovy, který však bude korespondovat s ŠVP. Plán bude pouze rozšířením stávající podoby mediální výchovy.

5.1. Analýza ŠVP

5.1.1. Klíčové kompetence

V klíčových kompetencích jsem se pokusila nalézt zmínky mediální výchovy. V kompetenci k učení můžeme považovat „*uplatňování získaných zkušeností v praxi*“ a „*elementární poznatky o světě lidí, kultury, přírody a techniky*“ za znaky mediální výchovy. Děti mohou do komunitního kruhu vnést téma, toho, co viděly nebo slyšely. Učitelky na dané téma navazují a dále ho rozvíjejí. Děti mají k dispozici repliku mobilního telefonu, se kterou se seznamují a pracují. V mateřské škole se též nacházejí „robo želvy“, které jsou moderní hračkou. Pohybují se na základě baterií. Děti se tak mají možnost seznámit s jiným druhem technologie. Mateřská škola se snaží děti vést tímto způsobem. Děti tyto kompetence rozvíjejí pomocí vzdělávací nabídky a činností nabízených učitelkami. Ve vzdělávací nabídce činností se jedná především o práci s pohádkou, na které se děti učí rozlišovat dobro a zlo. Pomocí učení prožitkem jsou následně děti schopny uplatnit zjištěné informace při hrách či jiných činnostech. Děti se pomocí vyprávění o svých zážitcích či shlédnutých filmech a seriálech učí rozlišovat, co je dobré a co špatné.

V kompetenci k řešení problémů se naučí „*samostatnému řešení problémů, na která stačí, náročnější problémy řeší s pomocí dospělého.*“ Tato kompetence je pro dítě velice důležitá do budoucího života. Především v mediálním světě by mělo dítě být schopno řešit problém samostatně nebo se obrátit s pomocí na dospělého. Děti mají každý den možnost prohlížet si knihy v čtenářském koutku. Zde se učí pracovat s knihami a informacemi, ale i řešit problémy, kdy pokud něčemu nerozumí, musí se obrátit na dospělého. Za další můžeme považovat „*všímání si dění kolem, nebýt pasivní.*“ Důležité je, aby dítě vůči médiím nebylo pasivní a všímalo si věcí, které mu mohou pomoci, ale i ublížit. Učitelky se snaží každý den s dětmi zhodnotit, co nového se dozvěděly nebo viděly.

Každodenní součástí je pozorování a vnímání všeho, co se děje okolo dětí. Na konci dne vždy reflektují den i z pohledu médií, pokud bylo téma dítětem nadneseno.

V kompetenci komunikativní se nachází *„orientace v knížkách, encyklopediích“*, což je důležitá kompetence pro dítě a jeho následný přechod na základní školu. Dítě by mělo být schopné se orientovat v knížkách, tudíž vědět, že kniha má začátek, konec ale i obsah. Dítě by mělo znát různé druhy knížek a k čemu nám slouží. Důležité je, aby dítě mělo přístup ke knížkám a vědělo k čemu jsou určeny. Jak jsou pro nás knihy, ale i encyklopedie důležité. Ve mateřské škole mají děti čtenářský koutek. V koutku mají různé druhy knížek, které si mohou půjčovat a procházet si je. Dítě se tak učí, co je knížka, co v knize najdeme a k čemu slouží.

V kompetenci sociální a personální se nachází *„uvědomování si důsledků svého jednání“* a *„rozpoznání nevhodného chování, nespravedlnosti, ubližování, agresivity.“* Děti by si měly při užívání médií uvědomit, že každé jejich nesprávné zacházení s nimi má své důsledky a může ublížit nejen jim, ale i okolí. Důležité je, aby se děti nebály média využívat, ale měly by mít na paměti bezpečné užívání. S tím souvisí další kompetence, kdy by děti měly být schopny rozpoznat, nevhodné chování při zacházení s médii a zaměřit tomu. Především se jedná o zneužívání médií k ublížení někomu jinému. Děti si v komunitním kruhu povídají s učitelkami o tom, co v televizi viděly. Mohou i rozebírat chování či vlastní emoce. Poslední kompetencí, která je pro děti nejdůležitější je *„obezřetnost vůči neznámým lidem a situacím, schopnosti odmítnout to, co je mi nepříjemné.“* Důležité je děti upozornit na hrozby, které mohou při užívání médií, a to především internetu nastat. Děti by měly vědět, jak se bránit při hrozbách, které na ně číhají na webových stránkách. Důležité je děti upozornit, že je nezbytné ohlásit dospělým jakýkoliv nevhodný obsah na který narazí, či jim někdo zašle.

V kompetenci činnosti a občanské se dítě snaží vést k *„ochraně zdraví a bezpečí svého i druhých.“* Což je při užívání médií velice důležité a děti by si měly uvědomit, jak ochránit své zdraví, a to především psychické před vlivem médií. Děti by však měly být obeznámeny i s důsledky nadměrného používání, samozřejmě hravou formou. Kdy děti by měly vědět, že přílišné trávení jejich času na digitálních technologiích ohrožuje jejich zdravotní stav. Tím by byla naplněna tato kompetence, kdy děti by se seznámily s negativními vlivy digitálních technologií a poznaly by, jak by se měly správně chovat.

5.1.2. Vzdělávací obsah

Ve vzdělávacím obsahu, který je rozdělen podle oblastí můžeme najít některé náznaky směřující k mediální výchově. V oblasti Dítě a jeho tělo je cílem především „*psychická zdatnost*“ (viz příloha č.1), která je při manipulaci s médií nejdůležitější. V nabízených činnostech jsou to především „*návyky zdravého životního stylu*“ (viz příloha č. 3). Při zacházení s médií je nutno dbát na zdraví dětí. Jak již víme neustále vystavování obrazovkám či neustále sezení v jedné poloze může vést k vážným onemocněním. Důležité je vést děti ke správnému přístupu při užívání médií. Ve složce kompetence se jedná především o „*vnímat všemi smysly*“ (viz příloha č. 4). Média je důležité vnímat všemi smysly, které můžou děti využít. Dítě tak nebude přetěžovat pouze jeden smysl, ale bude vnímat média mnohem více a lepším způsobem.

V oblasti Dítě a jeho psychika se jedná především o zaměření na „*podporu duševní pohody*“ a „*psychické zdatnosti*.“ Jak jsem již zmiňovala výše, pro děti je důležité psychická odolnost vůči negativním vlivům mediálního světa. V nabízených činnostech se jedná o „*poslech pohádek a vyprávění*“ (viz přílohy č. 1–10). Předškolní děti nejvíce vnímají pohádky a příběhy. V každé pohádce či příběhu můžeme najít ponaučení. Děti se pomocí pohádek učí rozpoznat důležité informace hravou formou. Učitelky z mateřské školy pracují s pohádkami a především obrázky. Děti se učí rozpoznat zlo a dobro. Zároveň jsou učeny k rozpoznání důležitých informací v pohádce a následně vedeny k samostatnému interpretování jejich myšlenek.

V oblasti Dítě a společnost v nabízených činnostech je důležité klást důraz na „*pozitivní vzory chování*.“ Důležité je, aby učitelka byla dětem vzorem při zacházení s médií. Děti předškolního věku přebírají vzorce chování od svých nejbližších a učitelka je jedním z nich. Učitelky jsou pro děti vzorem, jelikož při práci s nimi nepoužívají svá mobilní zařízení. Pracují pouze s interaktivní tabulí, se kterou umějí zacházet i děti.

V oblasti Dítě a svět v nabízených činnostech je důležité „*poznávání rozmanitosti světa přírody*.“ Mediální činnosti jsou zde přímo vybízeny. Dokumenty či různá videa, knihy o přírodě dětem mohou přiblížit svět přírody vhodným způsobem. Děti se mohou dozvědět informace, které by se nikdy nedozvěděly svým vlastním úsilím. Učitelky s dětmi porovnávají pomocí rozhovoru to, co děti vidí na procházce s tím, co mohou vidět i na obrazovkách. V kompetencích se jedná především o „*získání poznatků o vývoji,*

zvyčích a práci lidí.“ Děti se pomocí knih o historii či dokumentech mohou dozvědět informace, která tato kompetence má splňovat.

Po rozhovoru s učitelkami jsem se dozvěděla, že děti s emocemi, které v nich vyvolávají každodenní střety s médii řeší při chvilce jógy. Zde mohu děti zpracovat své emoce nebo se s nimi podělit. Každé dítě je vyslechnuto a učitelka, či děti mohou nabídnout radu, jak vyřešit to, co dítě cítí. Především, ale učitelky dítě podpoří ve vlastním vyjádření a pochopení jeho emocí.

5.2. Tvorba plánu

Před samostatnou tvorbou programu bylo potřeba analyzovat ŠVP a pochopit dosavadní podobu mediální výchova v mateřské škole. Na základě analýzy jsem následně mohla vytvořit plán, který by rozšířil stávající podobu mediální výchovy v mateřské škole. Plán je popsán v tabulce. První sloupec tabulky jsou cíle, které jsou zakomponovány v ŠVP a můžeme je považovat za mediální výchovu. V druhém sloupci jsou nabízené činnosti mateřskou školou, které jsou součástí mediální výchovy nebo k ní vedou. Třetí sloupec je návrh vlastních činností a aktivit, jak rozšířit stávající mediální výchovu, kterou mateřská škola dětem nabízí.

5.3. Popis plánu obsahu a forem mediální výchovy

Plán obsahu a forem mediální výchovy má za cíl rozšířit danou podobu mediální výchovy v konkrétní mateřské škole o další nové činnosti.

Plán se skládá z porozumění stávající podoby mediální výchovy a následně o návrhy vlastních aktivit pro rozšíření dané podoby mediální výchovy. Plán je určen pro děti ve věku 3 až 6 let. Především by, ale měl být plán realizován s dětmi ve věku 5-6/7 let.

Před tabulkou se dočtete a dozvíte očekávané výstupy, tedy co by se děti v mateřské škole měly z mediální výchovy naučit z navrhovaných aktivit. Nejdůležitější informace jsou uvedeny v záhlaví tabulky, kde najdete téma daného měsíce z ŠVP. Za tématem je popsáno, na co by se učitelky měli zaměřovat, či jaká další témata, by se s dětmi měla probírat. Následně je tabulka rozdělena do čtyř sloupců. V prvním sloupci najdete stanovené cíle z ŠVP vybrané mateřské školy. V druhém sloupci se nacházejí nabízené činnosti dané mateřské školy. Třetí sloupec je vlastní návrh činností, jak rozšířit stávající

mediální výchovu. Čtvrtý sloupec se zaměřuje na vzdělávací cíl mediální činnosti k navrhovaným aktivitám.

5.4. Plán metod a forem mediální výchovy

Návrh cílů (očekávaných výstupů):

Dítě sdílí, která média a jakým způsobem provázejí jeho den (každodenní kontakt s médii, média v rodinném prostředí)

Dítě dokončuje získanou informaci do logického celku vyprávěním

Dítě rozlišuje a porovnává způsob využití digitální technologie

Téma: Jablíčko se kutálelo – Uvítání dětí v MŠ, kamarádi, seznamování s prostředím			
Cíle	Nabízené činnosti	Vlastní návrh metod a forem	Vzdělávací cíl mediální výchovy
1. Dítě a jeho tělo Rozvoj psychické zdatnosti		Zavedení pravidel. Jelikož se jedná o první týden, kdy se děti seznamují s prostředím mateřské školy, učitelkami a dětmi, nemůže začínat s mediální výchovou jako takovou. Důležité je stanovit si s dětmi společná pravidla.	Vytvoření fungujících a dodržovaných pravidel společného fungování ve třídě
2. Dítě a jeho psychika	Poslech čtené pohádky Vyprávíme si nad obrázky		

3. Dítě a ten druhý	Poslech pohádky nebo příběhu na téma vztahu mezi lidmi	Komunitní kruh: Společné zavedení pravidel v mateřské škole, které budou děti i učitelka dodržovat.	Znát pravidla používání médií v mateřské škole, doma i ve světě (s ohledem na věk dítěte)
4. Dítě a společnost	Návštěva divadelního nebo loutkového představení	Pravidla je možné nakreslit a pověsit na viditelné místo. S dětmi je možné si povídat i o dalších pravidlech mimo mateřskou školu. Téma můžeme směřovat i na média. Děti se mohou podělit o svá pravidla, která mají doma (tablet, televize, počítač atd.).	
5. Dítě a svět Vytváření vztahu k místu a prostředí, ve kterém dítě žije		Dále je s dětmi možno navázat témat např. značka zákaz telefonu. Kde se s ní děti mohou setkat a proč existuje. Pokud se v mateřské škole nacházejí digitální zařízení, seznámit děti s jich používáním a zavést pravidla (kdy, kdo, jakým způsobem, jak dlouho a kde).	

		Zároveň je důležité zavést pravidlo používání mobilních telefonů u rodičů. Dospělí jsou pro děti vzorem a děti napodobují jejich chování. Tvorba maňáska Společně s dětmi vytvořit dva maňásky, kteří budou provázet děti na cestě poznáním digitálního světa.	

Návrh cílů (očekávaných výstupů):

Dítě odpovídá na otázky zaměřené na obsah čteného a slyšeného

Dítě charakterizuje postavy a hodnotí jejich jednání ve vztahu k události

Dítě dokončuje získanou informaci do logického celku vyprávěním, dramatizací, kresbou apod.

Dítě při četbě, sledování pohádek rozlišuje prostředí na reálné a fikční

Dítě postupně rozlišuje místo a čas děje a následně vypráví v časové spojitosti

Téma: Jablíčko se kutálelo – Ovoce zelenina, podzimní čas s Bábou Podzimnicí			
Cíle	Nabízené činnosti	Vlastní návrh metod a forem	Vzdělávací cíl mediální výchovy
1. Dítě a jeho tělo			
2. Dítě a jeho psychika	Vyprávění pohádky podle obrázků Podpora důvěry dítěte ve vlastní síly a schopnosti		

3. Dítě a ten druhý	Poslech pohádky na téma vzájemné pomoci	Komunitní kruh k pohádce Na pohádku můžeme navázat mediální výchovou. Děti by měly být schopny rozeznat děj, určit hlavní postavy a charakterizovat jejich vlastnosti. O co děti pohádka obohatí, co je naučí nebo nového jim předá. Pokud vybereme pohádku či příběh s mediální podtextem můžeme se soustředit i na média. Především na to, co je cílem pohádky a jaké z toho plyne ponaučení.	Naučit dítě chápat obsah, shrnout jeho děj či význam a sdělit důležité informace získané při četbě Rozvoj vnímání, schopnosti popsat případně výtvarně ztvárnit slyšené
4. Dítě a společnost	Poslech hudební pohádky o zvířátkách Hodnocení postav z pohádek – vyhledávání kladných a záporných postav	Kresba/malba pohádky Děti nakreslí či namalují to, co si zapamatují z pohádky nebo jak na ně působí pohádka. Poslech nahrané pohádky je jedna z forem mediální výchovy.	
5. Dítě a svět	Vyprávění s dětmi nad encyklopediemi		

Osvojování jednoduchých poznatků o světě	Prohlížení obrazového materiálu	Práce s časopisem Zaměřit se na to, co je časopis, co v něm najdeme, kde ho můžeme koupit, co se jim líbí a nelíbí. Můžeme učít děti vyhledávat informace v časopisech. Začneme však s obrazovým materiálem v časopisech, kdy děti vyhledávají podle předlohy.	Rozvoj vnímání obrazového materiálu a čteného textu Osvojení si poznatků o časopisu a umět se v něm orientovat

Návrh cílů (očekávaných výstupů):

Dítě sdílí, která média a jakým způsobem provázejí jeho den

Dítě na konkrétní pohádce či příběhu začíná rozpoznávat rizika, která pro něj představuje televize

Dítě odpovídá na otázky zaměřené na obsah čteného a slyšeného

Dítě charakterizuje postavy a hodnotí jejich jednání ve vztahu k události

Dítě dokončuje získanou informaci do logického celku vyprávěním, dramatizací, kresbou apod.

Dítě při četbě, sledování pohádek rozlišuje prostředí na reálné a fikční

Dítě postupně rozlišuje místo a čas děje a následně vypráví v časové spojitosti

Téma: Jablíčko se kutálelo – Zdraví je to nejdůležitější			
Cíle	Nabízené činnosti	Vlastní návrh metod a forem	Vzdělávací cíl mediální výchovy
1. Dítě a jeho tělo Osvojení si dovedností důležitých k podpoře zdraví,	Martínkova čítanka/peče o zoubky Poslech z knihy: Děti a zdraví	Rozhovor na téma škodlivost médií Nejdříve navázat rozhovor, co děti dělají ve volném čase. Následně navázat na to, co děti	Pomocí vhodných otázek vést děti k rozhovoru užívání digitálních zařízení během jejich dne Orientace v čase během dne

vytváření zdravých životních návyku		vyprávějí, pokud se zmiňují o médiích. Pedagog by měl napovídat konkrétními situacemi.	
2. Dítě a jeho psychika	Rozhovor nad knihou: O lidském těle Písničky – kdo má ruce... Podpora důvěry dítěte ve vlastní síly a schopnosti	Práce s knihou Jelikož děti budou pracovat, jak s knihou, tak i DVD materiálem, bylo by dobré s dětmi porovnat a vysvětlit si rozdíly. Co je kniha, co v ní najdeme, kde můžeme knihu koupit atd. Co je DVD, k čemu slouží, kde můžeme koupit atd. Následně po shlédnutí DVD pohádky či seriálu porovnat obrázky v knize a ze seriálu, zda jsou pravdivé. V tomto případě mít vytisknuté obrázky z částí seriálu, aby děti mohly porovnávat.	Osvojení si poznatků o knize a DVD Rozlišovat informace získané pomocí knih a jiných médií
3. Dítě a ten druhý	Pohádka Paleček a jeho kamarádi		

4. Dítě a společnost	Přehlídka divadelních souborů Vysoké nad Jizerou Prohlížení encyklopedií Rozhovory nad obrázky		
5. Dítě a svět Osvojení si poznatků o lidském těle	DVD Byl jednou jeden život DVD Dětská záchranka	Návaznost na sledování DVD S dětmi můžeme navázat rozhovor na téma co je to televize, k čemu slouží a následně zavést rozhovor na téma DVD. Zda vědí, co je DVD, k čemu slouží a zda mají doma DVD. Zároveň je možné s dětmi diskutovat nad shlédnutým materiálem. Co viděly, jak je to obohatilo a můžeme porovnávat, zda je pravda to, co viděly.	Poznat dané médium a vědět k čemu slouží a v čem nám pomáhá

Návrh cílů (očekávaných výstupů):

Dítě charakterizuje jednotlivá média a hodnotí je ve vztahu k události (zamýšlí se nad jejich užíváním a přínosem)

Dítě odpovídá na otázky zaměřené na obsah čteného a slyšného

Dítě dokončuje získanou informaci do logického celku vyprávěním, dramatizací, kresbou apod.

Na základě své intuice hodnotí pocity vyvolané hudbou

Téma: Mikuláš přinesl nám zimní čas – Předvánoční čas a Vánoce			
Cíle	Nabízené činnosti	Vlastní návrh metod a forem	Vzdělávací cíl mediální výchovy
1. Dítě a jeho tělo Rozvoj a užívání všech smyslů Osvojení si věku přiměřených dovedností		Hmatám, co to je? Vidím, co to je? Jelikož je předvánoční čas a děti budou dostávat dárky a mnoho elektronických, je vhodné s nimi poznávat, jaká jsou a kam je zařadit. Ukrytí předmětů pod deku. Předměty zaměřeny na média (kniha, DVD, mobilní telefon atd.). Děti hádají podle hmatu, co to	Osvojení poznatků o jednotlivých médiích

		je. Poté vysvětlují, k čemu slouží a jak jim může daný předmět pomoci. Nebo může učitelka předměty vystavit, děti si o nich povídají, co vědí a znají. Následně si děti zakryjí oči a učitelka jeden předmět ukryje nebo změni pořadí.	
2. Dítě a jeho psychika	Písničky z pohádek s kytarou Poslech a zpěv vánočních koled a písní Poslech pohádky (maňáskové, promítání pohádek z diafilmu, čtené pohádky) + rozhovor o pohádce Divadélko na cestách	Práce s emocemi v hudbě Různé druhy hudby dětem zahrát nebo přehrát z internetu. Děti se pak ptáme, jaká emoce u nich hudba vyjadřuje. Můžeme se zaměřit i na zvuky různé např. křik, silniční provoz a co v dětech tyto zvuky vyvolávají. Děti mohou své emoce popisovat nebo nakreslit či dramaticky vyjádřit. Ozvučení pohádky S dětmi čteme pohádku a úkolem dětí bude pomocí nástrojů pohádku ozvučovat. Je	Naučit dítě vnímat své emoce a emoce druhých. Rozvíjet poznatky, schopnosti a dovednosti, které umožňují pocity a prožitky vyjádřit Naučit dítě zachytit a vyjádřit své prožitky (slovně, výtvarně, dramaticky, pohybově či hudebně)

		možné jí nahrát a následně si ji s dětmi pustit.	
3. Dítě a ten druhý			
4. Dítě a společnost			
5. Dítě a svět			

Návrh cílů (očekávaných výstupů):

Dítě odpovídá na otázky zaměřené na obsah čteného a slyšného

Dítě dokončuje získanou informaci do logického celku vyprávěním, dramatizací, kresbou apod.

Na základě své intuice hodnotí pocity vyvolané obrazovým materiálem

Téma: Zima, zima, zimička – Zima na horách			
Cíle	Nabízené činnosti	Vlastní návrh metod a forem	Vzdělávací cíl mediální výchovy
1. Dítě a jeho tělo Rozvoj psychické zdatnosti			
2. Dítě a jeho psychika	Vyprávění o obrázku - „Co se děje na obrázku“ Hledáme stejný tvar podle názoru uč. (využít tvary písmen)	Práce s emocemi Děti mohou kreslit či pracovat s hlinou nebo tancem vyjadřovat pocity. Zároveň zde můžeme využít práci s fotografiemi. Nejdříve je děti vhodné seznámit s fotografií, co to je a k čemu slouží.	Naučit dítě vnímat své emoce a emoce druhých. Osvojení si poznatků o fotografiích

	Poslech pohádky o zvířátkách Sluchové vnímání při poslechu hudby – rozlišování rytmu Vnímaní emoc. obsahu veselý, smutný	Následně zkoumat fotoaparát, jak funguje. Můžeme si s dětmi povídat, co se s fotografiemi následně dělá. S fotografiemi můžeme pracovat stylem, co na fotografii je, kde asi byla pořízená, kdy mohla být pořízená a co lidé na fotografii pociťují. Zároveň můžeme dětem ukázat staré fotografie a nové, tedy černobíle a barevné. Smajlíci Děti podle obrázků smajlíku zkouší hádat emoce, které vyjadřují. Můžou zkoušet měnit tóny hlasu podle vybraného smajlíka. Pomocí smajlíka můžou každý den vyjádřit při příchodu svou emoci, přidáním ke své značce. Následně je možné si o emoci popovídat v kruhu. Děti můžou přiřazovat smajlíky k situacím na obrázcích.	Naučit dítě zachytit a vyjádřit své prožitky (slovně, výtvarně, dramaticky, pohybově či hudebně)
3. Dítě a ten druhý	Poslech pohádky s mravním podtextem		

4. Dítě a společnost	Při návštěvě divadelních představení nebo jiných akcí se učit správnému společenskému chování		
5. Dítě a svět			

Návrh cílů (očekávaných výstupů):

Dítě na konkrétní pohádce či příběhu začíná rozpoznávat rizika, která pro něj představuje internet

Dítě uvádí příklady bezpečného chování na internetu

Dítě odpovídá na otázky zaměřené na obsah čteného a slyšeného

Dítě charakterizuje postavy a hodnotí jejich jednání ve vztahu k události

Dítě dokončuje získanou informaci do logického celku vyprávěním, dramatizací, kresbou apod.

Dítě při četbě, sledování pohádek rozlišuje prostředí na reálné a fikční

Dítě postupně rozlišuje místo a čas děje a následně vypráví jednoduché pohádky v časové spojitosti

Téma: Vstávej, vstávej píšťaličko – Vítáme jaro a jarní svátky			
Cíle	Nabízené činnosti	Vlastní návrh metod a forem	Vzdělávací cíl mediální výchovy
1. Dítě a jeho tělo Rozvoj psychické zdatnosti			

2. Dítě a jeho psychika	Poslech čtené pohádky + práce s textem + kontrolní otázky Čtení z knihy Lidové tradice vynášení paní Zimy – průvod	Využití interaktivní tabule Interaktivní programy Hrajeme si: Barevné kamínky – Jaro. Práce s interaktivní tabulí, jak se chovat k zařízení a pravidla.	Osvojení si poznatků o interaktivní tabuli
3. Dítě a ten druhý		Dětský pořad – Chaloupka na vršku – Jak se pomlázky ztratily	Osvojení si poznatků o platformě YouTube
4. Dítě a společnost		Porovnání dětského pořadu a knih. Co se dozvěděly z knížky a co z pořadu. Jaký je rozdíl mezi knihou a pořadem v televizi.	Rozlišovat informace získané z knihy a pořadu
5. Dítě a svět		Jelikož se pořad pustí z YouTube platformy, můžeme zavést rozhovor na toto téma. Zda děti tuto stránku využívají, na co se dívají, zda vědí, jak funguje a k čemu slouží.	

Návrh cílů (očekávaných výstupů):

Dítě na konkrétní příkladu začíná rozpoznávat rizika, která pro něj představují počítačové, mobilní hry

Dítě uvádí příklady internetových her

Dítě při popisování her rozeznává prostředí na reálné a fikční

Dítě odpovídá na otázky zaměřené na obsah čteného a slyšeného

Téma: Vstávej, vstávej pišť'aličko – Nasedat a jedeme			
Cíle	Nabízené činnosti	Vlastní návrh metod a forem	Vzdělávací cíl mediální výchovy
1. Dítě a jeho tělo Rozvoj psychické zdatnosti		Využití interaktivní tabule Výuková videa k dopravní výchově. Následně navázat rozhovor, co jsem se dozvěděly. Můžeme porovnat knihy s interaktivní tabulí. K čemu slouží kniha a k čemu interaktivní tabule. Jaké jsou rozdíly.	Osvojení si poznatků o interaktivní tabuli
2. Dítě a jeho psychika	Vyprávění o obrázku „Co se děje na obrázku“ Hledáme stejný tvar podle názoru uč. (využít tvary písmen)		

	Využít knihy o dopravě Poslech pohádky o dopr. prostředcích	Interaktivní stránky o dopravní výchově Seznámit děti pomocí interaktivní tabule s dopravní výchovou. Děti se zároveň naučí pracovat s tabulí. Můžeme navázat rozhovorem, jak se jim pracovalo s tabulí, jak se chováme k tabuli a jak dlouho na tabuli můžeme být. Dále se můžeme děti ptát, zda hrají nějaké hry na tabletu zaměřené na dopravu. Mohou se podělit o své zkušenosti. Musíme však vysvětlit, že to, co se odehrává ve hře se nemusí odehrávat ve skutečnosti.	Rozlišovat informace získané z knihy a internetu
3. Dítě a ten druhý	Poslech pohádky s mravním podtextem		
4. Dítě a společnost	Při návštěvě divadelních představení nebo jiných akcí se učit správnému společenskému chování		
5. Dítě a svět			

Návrh cílů (očekávaných výstupů):

Dítě na konkrétní pohádce či příběhu začíná rozpoznávat rizika, která pro něj představuje internet

Dítě uvádí příklady bezpečného chování na internetu

Dítě odpovídá na otázky zaměřené na obsah čteného a slyšeného

Dítě charakterizuje postavy a hodnotí jejich jednání ve vztahu k události

Dítě dokončuje získanou informaci do logického celku vyprávěním, dramatizací, kresbou apod.

Dítě při četbě, sledování pohádek rozlišuje prostředí na reálné a fikční

Dítě postupně rozlišuje místo a čas děje a následně vypráví jednoduché pohádky v časové spojitosti

Téma: Vstávej, vstávej písťaličko – Máme rádi zvířátka			
Cíle	Nabízené činnosti	Vlastní návrh metod a forem	Vzdělávací cíl mediální výchovy
1. Dítě a jeho tělo Rozvoj psychické zdatnosti		Online ZOO https://knihy.nic.cz/files/edice/online_zoo.pdf	Osvojení si poznatků o internetu, vnímání pozitivního a negativního vlivu
2. Dítě a jeho psychika	Poslech zvuků – Poznání zvířátka podle zvuků		

		Práce s knihou Online ZOO. Kniha děti seznamuje formou zvířátek v zoo s bezpečím na internetu. Učitelka může knihu promítat na interaktivní tabuli nebo mít vytištěné určité obrázky. Děti mohou komentovat obrázky, co je na obrázku nebo usuzovat chování zvířátek. Kniha děti seznámí s riziky na internetu a můžeme navázat rozhovorem bezpečné chování na internetu.	
3. Dítě a ten druhý	Poslech pohádky např. O kůzlátkách		
4. Dítě a společnost	Poslech pohádky o vzájemné pomoci zvířátek		
5. Dítě a svět			

Návrh cílů (očekávaných výstupů):

Dítě charakterizuje obrázky a hodnotí je ve vztahu k události (zamýšlí se nad jejich vztahem)

Dítě na konkrétní situaci začíná rozpoznávat rizika, která pro něj představuje internet

Dítě uvádí příklady bezpečného chování na internetu

Dítě odpovídá na otázky zaměřené na digitální technologie

Dítě charakterizuje obrázky a hodnotí jejich jednání ve vztahu k události

Dítě dokončuje získanou informaci do logického celku vyprávěním, dramatizací, kresbou apod.

Dítě postupně rozlišuje místo a čas děje a následně vypráví v časové spojitosti

Téma: Kde jsem doma – Moje rodina a místo, kde bydlím			
Cíle	Nabízené činnosti	Vlastní návrh metod a forem	Vzdělávací cíl mediální výchovy
1. Dítě a jeho tělo			
2. Dítě a jeho psychika	Poslech čtené pohádky Vyprávění o obrázku		

<u>Poznávací schopnosti a funkce, myšlenkové operace, představivost a fantazie</u> Vytváření základů pro práci s informacemi		Obrázky – rozdíly Můžeme využít fotografie města nebo bydliště. Děti hledají rozdíly, jak se město změnilo. Obrázky zaměřené na rodinu a denní chování rodiny. Zde můžeme využít obrázky s médii. Například, že maminka používá telefon a miminko brečí. Zde se můžeme ptát, zda je to dobré nebo špatné chování a proč. Rozhovor o médiích doma. Zda mají televizi, počítač, tablet a jak ho využívají. Jaká mají pravidla doma?	Samostatně rozlišovat viděné Osvojení si poznatků o televizi, tabletu a počítači Pomocí vhodných návodných otázek vést rozhovor o digitálních technologiích využívaných doma
3. Dítě a ten druhý	Slovní hodnocení svého nevhodného chování	Jak se chovat? S dětmi si můžeme povídat o tématu moje soukromí a umět říci ne. Děti se učí rozpoznávat špatné chování, zde můžeme navázat mediální výchovou, a to zaměřit se na	Umět bránit se tomu, co dítě nechce Znát hodnotu svého soukromí Rozhodovat se až na základě získaných informací

		chování na internetu nebo k technologiím. S dětmi můžeme vyzkoušet modelové situace a následně si povídat, co bylo špatně a co správně. Můžeme si povídat, zda se někomu stalo něco špatného a jak bychom mu pomohly nebo co měl udělat jiného. Můžeme si s dětmi povídat o soukromí, co je moje, co můžu ukázat a co ne. Učit děti komu říkáme své bydliště a jméno a komu ne. Jak zdravíme lidi, které potkáme na ulici.	
4. Dítě a společnost			
5. Dítě a svět			

Návrh cílů (očekávaných výstupů):

Dítě charakterizuje zvuky a hodnotí je ve vztahu k události (zamýšlí se nad jejich vztahem)

Dítě sdělí své zážitky z viděného či slyšeného

Dítě dokončuje získanou informaci do logického celku vyprávěním

Téma: Léto je když – Naše překrásná země			
Cíle	Nabízené činnosti	Vlastní návrh metod a forem	Vzdělávací cíl mediální výchovy
1. Dítě a jeho tělo		Zvuky ve školce a přírodě	Naučit děti zacházet s nahráváním.
2. Dítě a jeho psychika	Vyprávění pohádek dětmi	Během dní děti spolu s pedagogem nahrávají zvuky ve školce a v přírodě. Následně si použít zvuky a snaží se je přiřadit k ob- rázkům daných místností či přírody.	Vnímat audionahrávku a rozlišit její funkci
3. Dítě a ten druhý			
4. Dítě a společnost	Návštěva kulturního pořadu Prohlížení encyklopedií	Živé vysílání Děti si společně z kostek vytvoří televizi. Každé dítě moderuje zprávy, dle vlastního uvážení. Mohou se podělit o své zážitky	Osvojení si poznatků o televizním vysílání
5. Dítě a svět			

		z mateřské školy, z výletu nebo co viděly v televizi.	

ZÁVĚR

V této bakalářské práci bylo zpracováno téma mediální výchova. Téma bylo vybráno z důvodu neustále se vyvíjejícího světa a rozšíření digitálního světa. Média jsou denní součástí každého člověka od narození až po jeho smrt. Působí na člověka negativně, ale zároveň mají pozitivní využití při sběru informací, zjišťování novinek, informací či pouze k zábavě. Média nám slouží jako nekonečný zdroj informací, zábavy, ale i starostí a problémů. Nikdy si totiž nemůžeme být jisti, že to, co zjistíme pomocí médií je pravdivé a skutečné.

Teoretická část byla zaměřena na mediální výchovu v předškolním vzdělávání. V této práci bylo rozebráno, co je mediální výchova, jaký je její cíl, smysl a jak je ukotvena v Rámcových vzdělávacích programech. V další kapitole bylo zpracováno téma potřeby mediální výchovy v předškolním věku. Tato kapitola je důležitá, protože seznamuje čtenáře o působení jednotlivých médií na vývoj dítěte. Zároveň jde zde srovnána současnost a minulost z pohledu médií a trávení času dětí jinými činnostmi nebo médii. Třetí kapitola je zaměřena na rozbor Rámcového vzdělávacího programu v předškolním vzdělávání. Zde se mohou čtenáři dočíst, co můžeme v tomto dokumentu považovat za mediální výchovu u dětí předškolního věku.

Cílem této práce bylo analyzovat Školní vzdělávací program vybrané konkrétní mateřské školy a na základě analýzy vytvořit plán obsahu a forem mediální výchovy. Z provedené analýzy vyplývá, že daná mateřská škola se především zaměřuje na práci s knihami, která je v předškolním věku nejdůležitější a převládá v mediálních činnostech. Knihu využívají jako zdroj informací a ponaučení. Vedou děti k pochopení děje a zároveň děti učí, že knihy jsou zdrojem informací. Budují tedy u dětí základ pro práci s informacemi. Z analýzy též vyplynulo, že se mateřská škola zaměřuje na emoce dětí. Emoce jsou při posuzování mediálních sdělení důležité. Zároveň využívají k práci různá média jako DVD přehrávače a interaktivní tabuli.

Na základě analýzy ŠVP bylo mým cílem vytvořit plán obsahu a forem mediální výchovy. Důležité bylo pochopit dosavadní podobu mediální výchovy v dané mateřské škole. Následně byl vytvořen daný plán, který však dodržoval stanovená témata dané mateřské školy i jejich činnosti. Plán byl vytvořen jako forma rozšíření dosavadní podoby mediální výchovy.

V současnosti je mediální výchova málo známá a v mateřských školách nereali-
zovaná. Věřím, že případnou inspiraci, jak zařadit mediální výchovu do svých vzděláva-
cích programů mohou pedagogové najít v této bakalářské práci.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ANON., 2020. *Zdravé dětství ve světě digitálních médií: informace a inspirace pro rodiče a všechny, kdo pracují s dětmi a mládeží*, Lelekovice: Franesa. ISBN 978-80-88337-16-4.
- BROOKS, M. & LASSER, J., 2018. *Tech generation: raising balanced kids in a hyper-connected world*, New York: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-066529-6.
- BUERMANN, U., 2009. *Jak (pře)žít s médii: příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky: výzkumná práce Institutu pro pedagogiku a smyslovou a mediální ekologii (IPSUM)*, Hranice: Fabula. ISBN 978-80-86600-58-1
- ECKERTOVÁ, L. & DOČEKAL, D., 2013. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*, Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-3804-5.
- MIČIENKA, M. & JIRÁK, J., 2006. *Rozumět médiím: základy mediální výchovy pro učitele*, Praha: Partners Czech. ISBN 80-239-6762-2.
- MIČIENKA, M. & JIRÁK, J., 2007. *Základy mediální výchovy*, Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-315-4
- NIKLESOVÁ, E., 2007. *Teorie a východiska současné mediální výchovy*, V Českých Budějovicích: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7040-995-4
- NIKLESOVÁ, E. & BÍNA, D., 2010. *Mediální gramotnost a mediální výchova: studijní texty*, České Budějovice: Vlastimil Johanus. ISBN 978-80-904247-6-0
- PASTOROVÁ, M., JIRÁK, J., PAVLIČÍKOVÁ, H., 2011. *Doporučené očekávané výstupy: Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. ISBN: 978-80-87000-76-2
- SOCHOROVÁ, D., 2016. *Mediální výchova: reflexe učitelů českého jazyka a literatury*, Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8523-7.
- SPLITZER, M., 2014. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*, Brno: Host. ISBN 978-80-7294-872-7
- STAŠOVÁ, L., SLANINOVÁ, G. & JUNOVÁ, I., 2015. *Nová generace: vybrané aspekty socializace a výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*, Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-567-7.

SUCHÝ, A., 2007. *Mediální zlo – mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*, V Praze: Triton. ISBN 978-80-7254-926-9

VALENTA, P., BROM, Z. & KELLEROVÁ, I., 2016. *Mediální činnosti v předškolním a mladším školním věku*, Praha: Raabe. ISBN 978-80-7496-222-6.

VAVŘIČKOVÁ, A., 2010. *Děti a reklama*, Liberec: Bor. ISBN 978-80-86807-44-7.

VÁGNEROVÁ, M., 1996. *Vývojová psychologie*, Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-317-2.

VERNER, P. & BEZCHLEBOVÁ, M., 2007. *Mediální výchova: průřezové téma*, Úvaly: Albra. ISBN 978-80-7361-042-5.

VODIČKA, V., 2020. *Reklama zaměřená na děti, aneb, Jak moderní komunikační nástroje ovlivňují děti a mládež*, Praha: Sdružení českých spotřebitelů, z.ú. ISBN 978-80-87719-76-3.

Články:

TĚTHALOVÁ, M., 2010. Předškolák za počítačem. *Děti a my: časopis pro rodiče, učitele a pracovníky pomáhajících profesí*, 40(2), pp. 38-39. ISSN 0323-1879

KUCHARSKÁ, A., 2001. Předškolák a počítač. *Informatorium 3-8*, 8(1), pp.8-9. ISSN 1210-7506

FOŘTÍKOVÁ, J., 2019. Digitální technologie v předškolním vzdělávání. *Poradce ředitelky mateřské školy: aktuální informace a praktické rady pro řízení mateřské školy*, 8(9), pp.54-57. ISSN 1804-9745

MIHÁL, V., 2012. *Dopad televize na vývoj dítěte*. *Pediatric pro praxi*, 13(4), pp.281-282. Dostupné z: https://www.pediatricpropraxi.cz/artkey/ped-201204-0021_Dopad televize_na_vyvoj_ditete.php [cit. 2022-02-28].

INTERNETOVÉ ZDROJE

Factum: Reklama a děti. [online]. [cit. 2022-02-28] Dostupné z: <https://www.factum.cz/aktuality/reklama-a-deti>

SMOLÍKOVÁ, K., MŠMT, 2021. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>

Svět médií: Mediální výchova [online]. [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <http://svetmedii.info/medialni-vychova/>

NIIRANEN J, KIVIRUUSU O, VORNANEN R, et al. *High-dose electronic media use in five-year-olds and its association with their psychosocial symptoms: a cohort study.* BMJ Open 2021. Dostupné z: <https://bmjopen.bmj.com/content/11/3/e040848>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – vlastní analýza tématu Jablíčko se kutálelo – Uvítání dětí v MŠ, kamarádi, seznamování s prostředím

Příloha č. 2 – vlastní analýza tématu Jablíčko se kutálelo – Ovoce zelenina, podzimní čas s Bábou Podzimnicí

Příloha č. 3 – vlastní analýza tématu Jablíčko se kutálelo – Zdraví je to nejdůležitější

Příloha č. 4 – vlastní analýza tématu Mikuláš přinesl nám zimní čas – Předvánoční čas a Vánoce

Příloha č. 5 – vlastní analýza tématu Zima, zima, zimička – Zima na horách

Příloha č. 6 – vlastní analýza tématu Vstávej, vstávej písťaličko – Vítáme jaro a jarní svátky

Příloha č. 7 – vlastní analýza tématu Vstávej, vstávej písťaličko – Nasedat a jedeme

Příloha č. 8 – vlastní analýza tématu Vstávej, vstávej písťaličko – Máme rádi zvířátka

Příloha č. 9 – vlastní analýza tématu Kde jsem doma – Moje rodina a místo, kde bydlím

Příloha č. 10 – vlastní analýza tématu Léto je když – Naše překrásná země

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – vlastní analýza tématu Jablíčko se kutálelo – Uvítání dětí v MŠ, kamarádi, seznamování s prostředím

Klíčové pojmy, které si musí žáci osvojit (rozumět jim, umět vysvětlit, používat je)   Vztahy a generalizace – jaké souvislosti mezi pojmy mají žáci pochopit   Rozvoj psychické zdatnosti – psychická odolnost vůči mediální vlivům z okolí   Poslech čtené pohádky – rozumět čtenému textu, pochopit děj, poznat nejdůležitější informace   Vyprávění nad obrázky – dokázat samostatně vyprávět, interpretovat své myšlenky   Poslech pohádky nebo příběhu na téma vztahů mezi lidmi – pochopit pohádku, text, příběh   Návštěva divadelního představení nebo loutkového představení – poznání kulturního prostředí   Vytváření vztahu k místu a prostředí, ve kterém dítě žije – znát historii či důležitost svého místa bydliště
Praktická analýza – jaký je smysl osvojení tohoto učiva vzhledem k dalšímu vzdělávání nebo využití v praxi, životě   Rozvoj psychické zdatnosti – vytvoření si psychické odolnosti do budoucího života   Poslech čtené pohádky – porozumění textu, zjistit co je nejdůležitější, dokázat převyprávět pohádku, vyhledat v textu důležité věci,   Vyprávění nad obrázky – samostatné vyjadřování svých vlastních myšlenek, vlastní přemýšlení nad věcmi a interpretace svých myšlenek   Poslech pohádky nebo příběhu na téma vztahů mezi lidmi – orientovat se v textu, pochopit smysl pohádky, co je dobré, špatné, vzít si ponaučení
Návaznost průřezových témat – jaké učivo jednotlivých průřezových témat souvisí s tímto učivem   Literární a jazyková výchova

Příloha č. 2 – vlastní analýza tématu Jablíčko se kutálelo – Ovoce zelenina, podzimní čas s Bábou Podzimnicí

Klíčové pojmy, které si musí žáci osvojit (rozumět jim, umět vysvětlit, používat je)   Vztahy a generalizace – jaké souvislosti mezi pojmy mají žáci pochopit   Vyprávění pohádky podle obrázků   Podpora důvěry dítěte ve vlastní síly a schopnosti   Poslech pohádky na téma vzájemné pomoci   Poslech hudební pohádky o zvířátkách   Hodnocení postav z pohádek – vyhledávání kladných a záporných postav   Osvojování jednoduchých poznatků o světě   Vyprávění s dětmi nad encyklopediemi   Prohlížení obrazového materiálu
Praktická analýza – jaký je smysl osvojení tohoto učiva vzhledem k dalšímu vzdělávání nebo využití v praxi, životě   Vlastní interpretace myšlenek dle obrázků, rozvoj řečových schopností, samostatné myšlení.   Podpora psychické odolnosti do budoucího života, v jeho schopnosti a sílu.   Z poslechu pohádky se naučit soustředit, zjistit důležité věci, informace, dokázat převyprávět pohádku.   Vnímat hudbu, její tempo, rytmus jiné žánry hudby, o čem se v pohádce zpívá.   Vnímat dobro a zlo a dokázat určit, co je dobré a špatné.   Prohlížení a vyprávění nad encyklopedií vede k rozvíjení paměti, nových informací, znalost, jak pracovat s encyklopedií a k čemu nám slouží.   Obrazový materiál funguje jako vizuální pomůcka, která dokáže oživit paměť, rozpoznání a samostatné vyprávění nad obrazovým materiálem.
Návaznost průřezových témat – jaké učivo jednotlivých průřezových témat souvisí s tímto učivem

Literární a jazyková výchova

Hudební výchova

Příloha č. 3 – vlastní analýza tématu Jablíčko se kutálelo – Zdraví je to nejdůležitější

Klíčové **pojmy**, které si musí žáci osvojit (rozumět jim, umět vysvětlit, používat je)

Vztahy a generalizace – jaké souvislosti mezi pojmy mají žáci pochopit

Osvojení si dovedností důležitých k podpoře zdraví, vytváření zdravých životních návyků

Martínkova čítanka/péče o zoubky

Poslech z knihy: Děti a zdraví

Rozhovor nad knihou O lidském těle

Podpora důvěry dítěte ve vlastní síly a schopnosti

Pohádka Paleček a jeho kamarádi

Přehlídka divadelních souborů Vysoké nad Jizerou

Osvojení si poznatků o lidském těle

Prohlížení encyklopedií

Rozhovory nad obrázky

DVD Byl jednou jeden život

DVD Dětská záchranka

Praktická analýza – jaký je smysl osvojení tohoto učiva vzhledem k dalšímu vzdělávání nebo využití v praxi, životě

Schopnost znát a vědět, kde hledat informace o lidském těle, vyvození důležitých informací z čteného textu.

Základ pro shromažďování informací pomocí různých médií.

Mezipředmětové vztahy horizontálně – jaká témata z jiných vyučovacích předmětů souvisí s tímto učivem

Literární a jazyková výchova

Příloha č. 4 – vlastní analýza tématu Mikuláš přinesl nám zimní čas – Předvánoční čas a Vánoce

Klíčové pojmy, které si musí žáci osvojit (rozumět jim, umět vysvětlit, používat je)   Vztahy a generalizace – jaké souvislosti mezi pojmy mají žáci pochopit   Rozvoj a užívání všech smyslů   Osvojení si věku přiměřených dovedností   Písničky z pohádek s kytarou   Poslech a zpěv vánočních koled a písní   Poslech pohádky (maňáskové, promítání pohádek z diafilmu, čtené pohádky) + rozhovor o pohádce
Praktická analýza – jaký je smysl osvojení tohoto učiva vzhledem k dalšímu vzdělávání nebo využití v praxi, životě   Seznámení se s hudebním médiem, rozpoznat různé druhy hudby, využití pro budoucí hudební výchovu na základní škole – rozpoznání žánrů a druhu hudby   Schopnost znát děj pohádky, určit postavy, převyprávět děj   Rozeznat začátek, zápletku a konec pohádky či knihy – orientace v textu
Mezipředmětové vztahy horizontálně – jaká témata z jiných vyučovacích předmětů souvisí s tímto učivem   Literární a jazyková výchova   Hudební výchova

Příloha č. 5– vlastní analýza tématu **Zima, zima, zimička – Zima na horách**

Klíčové pojmy, které si musí žáci osvojit (rozumět jim, umět vysvětlit, používat je)   Vztahy a generalizace – jaké souvislosti mezi pojmy mají žáci pochopit   Rozvoj psychické zdatnosti – psychická odolnost vůči škodlivým vlivům z mediálního světa   Vyprávění o obrázku - „Co se děje na obrázku“ -   Hledáme stejný tvar podle názoru uč. (využit tvary písmen) – schopnost rozpoznat písmena a vyhledat je v knize   Poslech pohádky o zvířátkách   Sluchové vnímání při poslechu hudby – rozlišování rytmu   Vnímání emoc. obsahu veselý, smutný – vnímat naše emoce, emoce, které nám média ovlivňují svým obsahem   Poslech pohádky s mravním podtextem – rozeznat poučení, smysl pohádky   Při návštěvě divadelních představení nebo jiných akcí se učit správnému společenskému chování
Praktická analýza – jaký je smysl osvojení tohoto učiva vzhledem k dalšímu vzdělávání nebo využití v praxi, životě   Posilování psychické odolnosti vůči mediálnímu světu, se kterým se dítě setká ve světě.   Základ schopnosti orientovat se v knihách a vyhledávat důležité informace.   Práce s vlastními emocemi, rozpoznat negativní vlivy na naše emoční citění, co nás ovlivňuje.
Mezipředmětové vztahy horizontálně – jaká témata z jiných vyučovacích předmětů souvisí s tímto učivem   Literární a jazyková výchova

Příloha č. 6 – vlastní analýza tématu Vstávej, vstávej písť'aličko – Vítáme jaro a jarní svátky

Klíčové pojmy, které si musí žáci osvojit (rozumět jim, umět vysvětlit, používat je)   Vztahy a generalizace – jaké souvislosti mezi pojmy mají žáci pochopit   Rozvoj psychické zdatnosti   Poslech čtené pohádky + práce s textem + kontrolní otázky – vnímat text, odpovídat na otázky, zapamatovat si důležité věci   Čtení z knihy Lidové tradice – seznámení se s tradicemi
Praktická analýza – jaký je smysl osvojení tohoto učiva vzhledem k dalšímu vzdělávání nebo využití v praxi, životě   Rozvoj paměti, a to především schopnost zapamatování si důležitých informací, vybavení si daných informací a jejich využití.   Rozeznat důležité informace a následně je využívat.   Znát historii a důležitost tradic, které upadají.
Návaznost průřezových témat – jaké učivo jednotlivých průřezových témat souvisí s tímto učivem   Literární a jazyková výchova   Multikulturní výchova

Příloha č. 7 – vlastní analýza tématu *Vstávej, vstávej písťaličko – Nasedat a jedeme*

Klíčové **pojmy**, které si musí žáci osvojit (rozumět jim, umět vysvětlit, používat je)

Vztahy a generalizace – jaké souvislosti mezi pojmy mají žáci pochopit

Rozvoj psychické zdatnosti

Vyprávění o obrázku „Co se děje na obrázku“

Hledáme stejný tvar podle názoru uč. (využít tvary písmen)

Využít knihy o dopravě – vyhledání obrázků, seznámení se s informacemi z knihy

Poslech pohádky o dopr. prostředcích

Poslech pohádky s mravním podtextem – rozpoznat ponaučení, poučit se, hledat jiná možná řešení

Při návštěvě divadelních představení nebo jiných akcí se učit správnému společenskému chování

Praktická analýza – jaký je smysl osvojení tohoto učiva vzhledem k dalšímu vzdělávání nebo využití v praxi, životě

Základ pro práci s knihami – vyhledávání informací a práce s knihou

Rozeznat důležité informace a následně je využívat.

Návaznost průřezových témat – jaké učivo jednotlivých průřezových témat souvisí s tímto učivem

Literární a jazyková výchova

Příloha č. 8 – vlastní analýza tématu Vstávej, vstávej pišť'aličko – Máme rádi zvířátka

Klíčové pojmy, které si musí žáci osvojit (rozumět jim, umět vysvětlit, používat je)   Vztahy a generalizace – jaké souvislosti mezi pojmy mají žáci pochopit   Rozvoj psychické zdatnosti   Poslech zvuků – Poznání zvířátka podle zvuků   Poslech pohádky např. O kůzlátkách   Poslech pohádky o vzájemné pomoci zvířátek
Praktická analýza – jaký je smysl osvojení tohoto učiva vzhledem k dalšímu vzdělávání nebo využití v praxi, životě   Psychická odolnost vůči mediálním vlivům.   Možnosti využití mediální techniky – videa, rádio atd.   Rozeznat důležité informace a následně je využívat.
Návaznost průřezových témat – jaké učivo jednotlivých průřezových témat souvisí s tímto učivem   Literární a jazyková výchova

Příloha č. 9 – vlastní analýza tématu Kde jsem doma – Moje rodina a místo, kde bydlím

Klíčové **pojmy**, které si musí žáci osvojit (rozumět jim, umět vysvětlit, používat je)

Vztahy a generalizace – jaké souvislosti mezi pojmy mají žáci pochopit

Poslech čtené pohádky

Vyprávění o obrázku

Vytváření základu pro práci s informací

Slovní hodnocení svého nevhodného chování

Praktická analýza – jaký je smysl osvojení tohoto učiva vzhledem k dalšímu vzdělávání nebo využití v praxi, životě

Znát následky svého chování a dokázat o něm mluvit, přijmout své chyby a vědět, jak je napravit.

Návaznost průřezových témat – jaké učivo jednotlivých průřezových témat souvisí s tímto učivem

Literární a jazyková výchova

Příloha č. 10 – vlastní analýza tématu Léto je když – Naše překrásná země

Klíčové pojmy, které si musí žáci osvojit (rozumět jim, umět vysvětlit, používat je)   Vztahy a generalizace – jaké souvislosti mezi pojmy mají žáci pochopit   Vyprávění pohádek dětmi – schopnost dětí zapamatovat si důležité informace   Návštěva kulturního pořadu   Prohlížení encyklopedií – k čemu encyklopedie slouží, jak pracovat s encyklopedií,
Praktická analýza – jaký je smysl osvojení tohoto učiva vzhledem k dalšímu vzdělávání nebo využití v praxi, životě   Znalost, jak pracovat s textem, knihou, které informace jsou důležité, vyvození konce, trénování paměti k zapamatování si důležitých informací a následné vybavení
Návaznost průřezových témat – jaké učivo jednotlivých průřezových témat souvisí s tímto učivem   Literární a jazyková výchova